

Den robuste offiseren

En evaluering av Krigsskolens evne til å forberede kadetter på møtet med krigens mentale og fysiske prøvelser

FHS KRIGSSKOLEN

Bacheloroppgave i militære studier; ledelse og landmakt

«Utdanner Krigsskolen offiserer som er tilstrekkelig robuste til å møte kravene som stilles til en troppssjef i krig?»

Av

Knut Fjær, Lars Kvisberg og Martin Thowsen

Våren 2024

Antall ord: 11873

BLANK SIDE

Forord

Denne oppgaven er en del av bachelorgraden militære studier med fordypning i ledelse og landmakt. Oppgaven ble skrevet i perioden januar - april 2024 og avslutter emnet OPG3201, det nest siste emnet ved Krigsskolen.

Forfatterens motivasjon for å velge robusthet som oppgavens tema er todelt. Først og fremst er det vår oppfatning at robusthet er en av de viktigste og mest sentrale ferdighetene å besitte for soldater, og ikke minst militære ledere. Videre har det i tiden forfatterne har tjenestegjort i Forsvaret skjedd store forandringer når det gjelder forvaltning og utdanning av personell, samtidig som krigen har kommet nærmere, og sikkerhetssituasjonen er mer skjerpet enn på lenge. Vi mener derfor det er på sin plass å ta et skritt til siden og gjøre opp status hva gjelder kvaliteten på utdanning generelt, og robusthetens rolle spesielt.

I tillegg til å besvare oppgavens problemstilling, håper vi at arbeidet med oppgaven vil gi oss en bredere forståelse for robusthetens rolle på den moderne slagmarken, og belyse hvordan man gjennom utdanning, trening og øving lykkes med å utvikle robuste offiserer.

Takk til Krigsskolen for tillatelse til å gjennomføre spørreundersøkelsen i kull Poulsson 21-24. Svarene fra undersøkelsen danner fundamentet i oppgaven. Takk til vår veileder Christian Ytterbøl for hans støtte både på hverdager og helligdager. Takk til Endre Saurstrø for nyttig sparring, veiledning og innspill til oppgavens utforming og innhold.

Til slutt – takk til F.T. Kenneth, Mina B. og Wilhelm K.

Oslo, Krigsskolen

04.04.2024

Sammendrag

Denne oppgaven har til hensikt å undersøke i hvilken grad Krigsskolen forbereder kadetter på møtet med krigens krav som troppssjef etter tre år ved Hærens Krigsskole. Rapportene fra krigen i Ukraina gir et verdifullt innblikk i hvordan moderne krigføring mellom to nasjonale aktører utspiller seg, og hvilke krav morgendagens krig vil stille til fremtidens troppssjefer. Hærens våpenskoles rapport (HVS, 2023) går langt i å bekrefte at den norske doktrinelle forståelsen av krig, bestående av kaos, usikkerhet og friksjon fortsatt er gyldig. På morgendagens slagmark vil vi stå overfor en fiende som vil søke å ta vårt liv med alle midler tilgjengelig, og der belastningene vil komme hardt og til ukjent tid (Ytterbøl, 2019). Det er i dette miljøet troppssjefen skal utøve sin primærrolle - å lede i strid.

Gjennom teoretiske perspektiver på krigens krav, robusthet og læring blir oppgavens teorigrunnlag fremstilt. Robusthet betegnes i Forsvarets grunnsyn på ledelse (FGL) (2020) som en grunnleggende forutsetning for effektiv militær ledelse. Dermed er et premiss for troppssjefen at robusthet er lært og utviklet i stor nok grad til å møte stridsfeltet påkjenninger. Videre kartlegges kadettene oppfatning av egen robusthet ved at empiriske data innhentes gjennom en spørreundersøkelse. I tillegg blir Krigsskolens læringsutbytter analysert, da disse sier noe om hva kadettene skal besitte av kunnskaper og ferdigheter ved endt utdanning. Oppgavens resultater og drøfting hentyder først og fremst at den moderne slagmarken stiller høye robusthetskrav til troppssjefen. Videre avdekkes det at læringsutbyttene har endret seg drastisk på kort tid, og at de ikke reflekterer de krav som slagmarken stiller til troppssjefens robusthet. I tillegg fremkommer det at kadettene ikke føler seg tilstrekkelig robuste, noe som antyder at Krigsskolen har forbedringspotensiale når det kommer til utvikling og læring av robusthet.

Med bakgrunn i Kolbs (1984) læringsteori peker oppgaven på at Krigsskolen tilbyr for få, og for lite realistiske arenaer der robusthetsutvikling er hovedhensikten. Dette utgjør hovedgrunnen til oppgavens konklusjon som er at Krigsskolen ikke lykkes i å utdanne offiserer som er tilstrekkelig robuste til å møte kravene som stilles til en troppssjef i krig.

Innhold

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
FIGURER	IV
VEDLEGG	IV
1 INNLEDNING	1
1.1 ET EUROPA I FLAMMER.....	1
1.2 FORFORSTÅELSE	2
1.3 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	3
1.4 AVGRENSNING AV OPPGAVEN	4
1.5 DISPOSISJON	5
1.6 DEFINISJONER AV SENTRALE BEGREPER	6
2 TEORI	6
2.1 KRIGENS KRAV	6
2.1.1 <i>Stridsfeltets påkjenninger</i>	7
2.1.2 <i>Offisersyrkets paradoks</i>	8
2.2 ROBUSTHET	9
2.2.1 <i>Fysisk robusthet</i>	10
2.2.2 <i>Mental robusthet</i>	10
2.3 LÆRING	11
3 METODE	13
3.1 FORSKNINGSDESIGN	13
3.2 ANVENDT METODE	14
3.2.1 SPØRREUNDERSØKELSE	14
3.2.2 DOKUMENTANALYSE.....	16
3.3 STUDIENS KVALITET	16
3.4 FORSKNINGSETIKK	17
4 RESULTATER	18
4.1 SPØRREUNDERSØKELSE	18
4.1.1 <i>Del 1</i>	18
4.1.2 <i>Del 2</i>	19
4.1.3 <i>Del 3</i>	21
4.1.4 <i>Del 4</i>	25
4.2 LÆRINGSUTBYTTER.....	25
4.3 DEN MODERNE SLAGMARKEN	26
5 DRØFTING	26
5.1 KRIGENS KRAV TIL TROPPSSJEFEN	27
5.1.1 <i>Delkonklusjon</i>	28
5.2 KRIGSSKOLENS KRAV OG KRIGENS KRAV	29
5.2.1 <i>Spørreundersøkelse</i>	29
5.2.2 <i>Læringsutbytter</i>	31
5.2.3 <i>Delkonklusjon</i>	32
5.3 OM Å UTVIKLE OG LÆRE ROBUSTHET	33
5.3.1 <i>Delkonklusjon</i>	36
6 KONKLUSJON	36

6.1	VIDERE FORSKNING.....	37
7	LITTERATURLISTE	39
8	VEDLEGG	46
	VEDLEGG 1 – OVERORDET LÆRINGSUTBYTTE KS OPERATIV 21-24.....	46
	VEDLEGG 2 – EMNESPESIFIKT LÆRINGSUTBYTTE – LED2201 LEDELSE I STRID – 2023	47
	VEDLEGG 3 – EMNESPESIFIKT LÆRINGSUTBYTTE – LED2201 LEDELSE I STRID – 2018	48
	VEDLEGG 4 - GODKJENNING FORSVARETS FORSKNINGSNEMND, KRIGSSKOLEN OG SIKT	49
	VEDLEGG 5 – PERSONVERN, DATAINNSAMLING	50
	VEDLEGG 6 – KVALITATIVE SVAR SPØRREUNDERSØKELSE	52

Figurer

Figur 1: Kolbs læringsmodell (Kolb, 1984, s. 33)

Figur 2: Diagram 1.1

Figur 3: Diagram 1.2

Figur 4: Diagram 2.1

Figur 5: Diagram 2.2

Figur 6: Diagram 2.3

Figur 7: Diagram 3.1

Figur 8: Diagram 3.2

Figur 9: Diagram 3.3

Figur 10: Diagram 3.4

Figur 11: Diagram 3.5

Figur 12: Diagram 3.6

Vedlegg

Vedlegg 1: KS operativ 21-24: Overordnede læringsutbytter

Vedlegg 2: Læringsutbytter – LED2201 Ledelse i strid (2021)

Vedlegg 3: Læringsutbytter – LED2201 Ledelse i strid (2018)

Vedlegg 4: Godkjenning Forsvarets forskningsnemnd

Vedlegg 5: Personvern/samtykke spørreundersøkelse

Vedlegg 6: Kvalitative svar, spørreundersøkelse

1 Innledning

1.1 Et Europa i flammer

I januar 2024 kom den svenske forsvarssjefen Michael Bydén med en kraftig advarsel til sine landsmenn; svenskene må forberede seg på krig. Kort tid senere fulgte rapporter om at Tysklands regjering også forberedte seg på en mulig konflikt mellom Russland og NATO (TV2, 2024). Også vår egen statsminister, Jonas Gahr Støre, har gitt uttrykk for at Norge må forberede seg militært på krig. Det som var utenkelig for kun få år siden, rykker i dag stadig nærmere. Russlands invasjon og brutale angrepskrig i Ukraina har siden den 24. februar 2022 vært symbolsk for den verste sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa siden Sovjet og USA var på kollisjonskurs under den kalde krigen på 1980-tallet (Nettavisen, 2024). I en uttalelse under et krisemøte i Brussel, omtalte NATOs generalsekretær den russiske invasjonen som en sikkerhetspolitisk krise hvor «Russland har knust freden på det europeiske kontinent» (Aftenposten, 2022). I skrivende stund går det Ukrainske folk inn i sitt andre år med krig, og det er ingenting som tyder på at Putin vurderer å avslutte krigen i nær fremtid (TV2, 2023).

Død, lidelse og ekstreme ødeleggelser preger dagens nyhetsbilde og sosiale medier. HVS' (2023) rapport «Observasjoner fra krigen i Ukraina» vitner ikke om noen revolusjon i krigføringen. Soldatene på bakken utgjør fortsatt kjernen i landstriden, og Carl Von Clausewitz fremstilling av krigens uforanderlige natur synes å ha tålt tidens tann. Rapporten går langt i å bekrefte at krig fortsatt er like brutalt som under 2.verdenskrig, til tross for teknologiske nyvinninger og avanserte våpensystemer. Mennesket, altså soldaten, må fortsatt beherske grunnleggende ferdigheter. Ledelse er fortsatt sentralt for å opprettholde situasjonsforståelse og utnytte mulighetsrom. Robusthet er fortsatt avgjørende på alle nivåer for å opprettholde felthardførhet, motivasjon og vilje til å vinne (HVS, 2023). Krigen i Ukraina fungerer som en dyster påminnelse om hva som kreves av utøverne av den militære profesjon. Det er under disse omstendighetene troppssjefen utøver sin primærrolle - å lede i strid.

Militære styrker utfører oppdrag i situasjoner der liv og død står på spill. Dette understreker viktigheten av effektivt lederskap. Forskning viser at hvordan militære ledere utøver sitt lederskap har en direkte innvirkning på soldaters kampmotivasjon og evne til å mestre stridsfeltets psykiske påkjenninger (Sweeney et al., 2011). Samtidig må militært lederskap sees i lys av risikoen for å bli skadet eller drept. Kolditz (2007) hevder at ledelse

i ekstreme og risikofylte miljø, selv i perioder med fredstid og trening, innebærer risiko som er mer håndgripelig enn i de fleste sivile organisasjoner. «Militært lederskap handler derfor om å leve med usikkerhet, mestre farefulle omgivelser, og tåle ekstreme påkjenninger bedre enn motstanderen» (Forsvaret, 2012, s. 5). Videre stadfester Forsvarets grunnsyn på ledelse at militær ledelse er knyttet til planlegging og gjennomføring av militære operasjoner (FGL, 2020). I krig handler ledelse i hovedsak om å ha riktig situasjonsforståelse, noe som gir grunnlag for å ta rett beslutning til rett tid. På denne måten handler vi raskere enn fienden i et komplekst og dynamisk miljø (Storr, 2009).

Troppssjefen spiller en avgjørende rolle for enhetens taktiske suksess gjennom utøvelsen av sin primærrolle – å ta livsviktige avgjørelser i komplekse, uoversiktlige og farefulle situasjoner (Storr, 2009). Han er med andre ord en premissleverandør for kompaniets, bataljonens og brigadens operasjoner. Troppssjefen må derfor være i stand til å «håndtere uforutsette og alvorlige hendelser på en effektiv og moralsk forsvarlig måte, også når det er risiko for å gjøre alvorlige feil» (Westli et al., 2012, 1. avsnitt).

Robusthet er den ferdigheten som skal sikre at fremtidige troppssjefer evner å lede under krevende fysiske og psykiske forhold. «Militær ledelse krever både individuell og kollektiv robusthet for å ta gode beslutninger og overvinne friksjon» (FGL, 2020, s. 13). Robusthet forstås derfor som en forutsetning for effektiv militær ledelse. Med denne forståelsen lagt til grunn vil oppgaven i det følgende se nærmere på hvorvidt Krigsskolen lykkes i å forberede morgendagens troppssjefer på møtet med krigens krav.

1.2 Forforståelse

Valget av oppgavens tema springer ut av en fascinasjon for den tidligere hæroffiseren Sverre Bratlands erfaringer i møte med krigens krav, hvor «stridsfeltets psykiske påkjenninger reduserer troppssjefens tankeevne, arbeidskraft og arbeidslyst så meget at han ikke blir i stand til å yte effektiv ledelse i strid uten at hans mentale motstandskraft blir forbedret» (Boe et al., 2012, s. 45).

Allerede ved uteksaminering fra Krigsskolen kan man tiltre som troppssjef. Om alarmen går dagen etter uteksaminering kan troppssjefen beordres til å delta i krigshandlinger. Bratlands skildringer om møtet med krigens krav vitner om at en sentral del av offisersutdanningens praksis bør legges til utvikling av det han omtaler som mental motstandskraft.

Etter å snart ha fullført utdanningsløpet ved Krigsskolen ønsker skribentene å se nærmere på skolens evne til å utvikle det Bratland etterspør. Vi har derfor valgt å utforske robusthetsbegrepet da dette nyttes frekvent hos mange av Forsvarets utdanningsinstitusjoner i dag.

Med til sammen over 20 års erfaring fra operative avdelinger i Hæren sitter forfatterne på et godt bilde av hva som kreves for å håndtere de kravene stridsfeltet stiller til troppssjefen. Innledningen vitner om et seriøst, men nødvendig bakteppe, hvor vår forståelse er at den norske hæren vil være best tjent med å utdanne offiserer som hurtigst mulig kan fungere som troppssjefer og løse oppdrag på en god måte. Skal man få til det, er vår mening at Krigsskolen må prioritere og vektlegge utvikling av de ferdigheter som kreves for å håndtere stridsfeltets påkjenninger.

1.3 Presentasjon av problemstilling

Høsten 2018 ble det innført en ny utdanningsreform (URE) i Forsvaret (Det kongelige forsvarsdepartement, 2017). Reformen bidro til at rekrutteringsgrunnlaget til Forsvarets høyskoler økte betraktelig ettersom kravet om militær tjenesteerfaring bortfalt. Som et resultat av dette vil en større andel av kadettene få sitt første møte med den militære profesjon på Krigsskolen, noe som medfører et større ansvar for institusjonen.

En av utfordringene med personell uten militær erfaring er at de i liten grad besitter kunnskap om hvilke krav krigen stiller til troppssjefen. Krigens krav er ikke noe man kan lese seg til, de må erfares gjennom realistisk trening og øving (HVS, 2023). Dette innebærer at Krigsskolen har et ansvar for å tilrettelegge trening og øving som gir kadettene ferdighetene de trenger for å mestre stridsfeltets påkjenninger.

På bakgrunn av dette vil oppgavens hensikt være å undersøke i hvilken grad Krigsskolen lykkes med å utdanne offiserer som ved uteksaminering er klare til å møte stridsfeltets påkjenninger. Dermed blir oppgavens problemstilling som følger:

«Utdanner Krigsskolen offiserer som er tilstrekkelig robuste til å møte kravene som stilles til en troppssjef i krig?».

Gitt oppgavens omfang vil det være hensiktsmessig å operasjonalisere problemstillingen gjennom å besvare følgende forskningsspørsmål:

- 1) Hvilke krav stiller stridsfeltet til troppssjefen?
- 2) Samsvarer robusthetskravene Krigsskolen stiller til kadettene med de kravene som stilles på den moderne slagmarken?
- 3) I hvilken grad lykkes man med å utvikle og lære robusthet på Krigsskolen?

1.4 Avgrensning av oppgaven

Krigsskoleutdanningen består av tre utdanningsår ved Krigsskolen og tre påfølgende pliktår. Oppgaven avgrenses til å kun gjelde den utdanningen som gis under det treårige studieløpet ved Krigsskolens operative linje. Oppgavens problemstilling legger til grunn at offiserer skal virke fra dag én i jobb, eventuell etterutdanning etter utdanningsårene vil derfor ikke inkluderes.

Videre benyttes de læringsutbyttene fra den treårige ledelse og landmakt-utdanningen som er relevante for utvikling av individuell robusthet. «Læringsutbytter er en fagspesifikk beskrivelse av de kunnskaper, ferdigheter og den generelle kompetanse som alle kandidater fra et studieprogram eller en studieretning har oppnådd uansett karakter» (Universitetet i Oslo, 2016, 12. mai). Læringsutbyttene sier derfor noe om hva som forventes av troppssjefen ved tiltredelse.

Robusthetsbegrepet, slik vi bruker det i denne oppgaven, avgrenses til å gjelde den menneskelige kontekst og vil omfatte både den fysiske og den mentale dimensjonen av begrepet. Oppgaven omhandler robusthet som en ferdighet, men skribentene anerkjenner at vi grunnet oppgavens omfang ikke vil klare å dekke alle aspekter ved begrepet. Derfor vil ikke utdanning i militær idrett og trening (MIT) inkluderes og vurderes, selv om forfatterne er klar over at denne vil ha innvirkning på fysisk robusthet.

Avslutningsvis avgrenses oppgaven til å gjelde kull Poulsson 21-24 som gjennomfører Krigsskolens treårige operative utdanning i ledelse og landmakt. Dette på bakgrunn av at utdanningsløpene divergerer fra år til år, noe som fører til at oppgaven ville blitt for omfattende dersom vi skulle evaluert mer enn ett kull.

1.5 Disposisjon

Overordnet er oppgaven inndelt i ulike kapitler med underkapitler og avsnitt. Inneværende kapittel gir leseren et innblikk i oppgavens valgte tematikk, forfatterens forforståelse av valgt tema og begrunnelse for valgt problemstilling. Videre presenterer kapittelet hvilke avgrensinger som er gjort, og definerer sentrale begreper som benyttes i oppgaven.

Kapittel to redegjør for sentrale teoretiske perspektiver. Kapittelet innledes med å forklare krigens virkelighet bestående av krigens krav og natur, da dette legger grunnlaget for stridsfeltets påkjenninger og miljøet fremtidige troppssjefer skal operere i. Videre redegjør oppgaven for offisersyrkets paradoks som har til hensikt å belyse de unike utfordringene knyttet til profesjonen. Deretter ser vi nærmere på robusthetsbegrepet og hvordan dette treffer morgendagens troppssjefer gjennom det fysiske og mentale domenet. Avslutningsvis tar kapittelet for seg læring basert på Kolbs (1984) læringsmodell. Gjennom å redegjøre for de overnevnte teoretiske perspektiver vil kapittelet danne fundamentet for drøftingskapittelet.

Det tredje kapittelet omhandler valgt metode og har til hensikt å gi leseren innblikk i den metodiske arbeidsprosessen, valgene som er tatt og begrunnelse for disse. Videre vil kapittelet belyse studiens kvalitet og forskningsetikk. Hensikten med kapittelet er å ivareta oppgavens krav til reliabilitet og sikre at metoden kan etterprøves.

I det fjerde kapittelet vil dataene fra spørreundersøkelsen presenteres grafisk, støttet av en oppsummerende tekst. Resultatene fra siste del av undersøkelsen vil ikke presenteres i sin helhet, men vil være mulig å lese i eget vedlegg. I dette kapittelet presenteres også resultatene fra analysen av læringsutbyttene, og dokumentanalysen av krigens krav.

Det femte kapittelet har til hensikt å besvare oppgavens forskningsspørsmål. Her vil resultatene drøftes opp mot teoriplattformen. Relevante funn vil belyses fra flere sider og legge til rette for å besvare forskningsspørsmålene. Hvert delkapittel avsluttes med en delkonklusjon.

I det sjette og avsluttende kapittelet vil oppgaven oppsummere og sammenfatte drøftingen, og konkludere i den hensikt å besvare oppgavens problemstilling. Avslutningsvis vil oppgaven gi noen anbefalinger til videre forskning.

1.6 Definisjoner av sentrale begreper

Kadett – En elev ved Forsvarets Høyskoles offisersutdanninger.

OODA-loop – Også kjent som John Boyds beslutningssløyfe (Lind, 1985). Oversettes i FFOD til å «observere, orientere, beslutte og handle» (Forsvaret, 2007, s. 80). Teorien nyttes som forklaringsmodell for å vise hvordan militære beslutningstakere mentalt kan utmanøvrere fienden. (Kiszely, 1998).

Troppssjef – «Som første stilling etter uteksaminering vil de fleste tjenestegjøre som troppssjef med ansvar for 20 til 40 soldater. En viktig del av jobben vil være å lede planlegging og gjennomføring av utdanning og oppdragsløsning av ens egen tropp, både i garnison og felt» (FHS, 2023, 22. desember).

Føringsrolle – En betegnelse på lederroller ved Krigsskolens praksisarenaer. En føringsrolle innebærer at en kadett settes i en lederstilling under trening og øving.

Mestringsarena – Vil i denne oppgaven bli forstått som en øvelse eller aktivitet, gjerne bedrevet over noe tid, med hensikt å eksponere kadettene for krevende situasjoner, og som skal føre til en følelse av mestring og styrket selvtillit.

Stridskurs – En øvelse på Krigsskolen der målet er å eksponere kadettene for de påkjenninger en offiser vil kunne stå overfor i strid (Forsvaret, 2024).

2 Teori

2.1 Krigens krav

«When you are at the front in war shooting and killing, it is impossible to ignore consciously or unconsciously that men are actively seeking to kill you» (Britt et al., 2006, s. 8).

Krigens virkelighet er brutal og utilgivelig, hvor selv de beste avgjørelser kan lede til egne skadde eller drepte (Britt et al., 2006). Øredøvende eksplosjoner, prosjektiler og splinter, alt på stridsfeltet prøver å ta livet av deg. Det er denne realiteten man møter ved frontlinjen i Ukraina i dag, snaue 275 mil fra våre egne landegrenser (Elden, 2023).

Det er også denne realiteten fremtidens troppssjefer kan stå ovenfor – i morgen, neste uke, eller om et år. Krigens krav spiller derfor en viktig rolle i forståelsen av hvorfor robusthet

er en sentral ferdighet for morgendagens troppssjefer. Med bakgrunn i dette vil oppgaven i det følgende danne et teoretisk grunnlag som beskriver kravene dagens stridsfelt stiller til troppssjefen.

2.1.1 Stridsfeltets påkjenninger

Carl Von Clausewitz definerer krig som en fortsettelse av politikken med andre midler. Etter hans definisjon vil den som lykkes i å påtvinge fienden sin vilje, gå seirende ut av krigen (Clausewitz, 1989). Denne definisjonen har lagt grunnlaget for både den vestlige og norske begrepsforståelsen i dag (Storr, 2009). I lys av denne oppgaven er det spesielt to forhold ved Clausewitz' definisjon av krigen som er viktig for å forstå robusthetens rolle på stridsfeltet; krigens natur og krigens karakter.

Krigens natur representerer stridsfeltets konstanter; fare, utmattelse, lidelse, usikkerhet og tilfeldigheter (Clausewitz, 1989). Stridsfeltets konstanter summeres i begrepet *friksjon*. Friksjon er det som skiller krig i virkeligheten, fra krig på papiret, det som får det tilsynelatende enkle, til å bli vanskelig (Clausewitz, 1989). Forsvarets fellesoperative doktriner legger til grunn at konstant fare, fysisk anstrengelse og usikkerhet representerer krigens natur, og beskriver det videre som friksjon (Forsvaret, 2019).

At fremtidige troppssjefer har et forhold til friksjon, spiller en avgjørende rolle for deres fremtidige praksis. Dermed er det viktig at vi har en omfattende forståelse for begrepet betydning. For å utdype og konkretisere forståelsen av begrepet velger vi å benytte oss av Marine Corps Doctrinal Publication 1 (MCDP 1) (U.S. Marine Corps, 1997):

Friction may be mental, as in indecision over a course of action. It may be physical, as in effective enemy fire or a terrain obstacle that must be overcome. Friction may be external, imposed by enemy action, the terrain, weather, or more chance. Friction may be self-induced, caused by such factors as lack of clearly defined goals. (s. 5-6)

Begrepet rommer flere dimensjoner. Individuelt, kollektivt, fysisk, mentalt og som følge av både indre og ytre påkjenninger. For troppssjefen vil friksjon være det som skiller planen for hvordan han skal angripe fiendens stillinger, fra den faktiske utførelsen av den. Med andre ord er friksjon noe som oppstår i det vi omsetter krigsteori til praksis i møte med stridsfeltet.

Det andre forholdet Clausewitz peker på, er krigens stadig endrede karakter. Der hvor krigens natur kjennetegner det uforanderlige, representerer dens karakter den stadige

endringen, det som gjør enhver trefning unik (Clausewitz, 1989). Selv om krigens natur er konstant, vil de kontekstuelle faktorer som utvikling i teknologi og samfunn stadig endre anvendelsen av de tidløse prinsipper for krigføring (Diesen, 2012). Ingen konflikt eller krig er lik, selv om den inneholder alle elementene av krigens natur. I det følgende, vil stridsfeltets kompleksitet som følge av krigens natur og karakter for enkelthets skyld summeres i begrepet *stridsfeltets påkjenninger*.

I innledningen stadfestet oppgaven at troppssjefen er det laveste utøvende ledd i den militære organisasjon, og at hen gjennom ledelse skal beslutte og handle raskere enn fienden, i dynamiske, komplekse og farefulle situasjoner. Troppssjefens høyeste oppnåelige grad av profesjonsutøvelse er å lede sine menn i strid. «Med ledelse i strid menes de ytre og indre påkjenninger som påvirker ledelse i farlige situasjoner og under krevende forhold. Vold, frykt, død, utmattelse, tvetydighet, friksjon og kampen mellom viljer vil prege stridsfeltet og er en del av operasjonsmiljøet» (Forsvaret, 2023, 3. mai.).

Beskrivelsen viser at «ledelse» i møte med krigens krav, rommer langt mer enn den tradisjonelle forståelsen av begrepet som «... en aktivitet hvor man på ulike måter forsøker å nå mål gjennom andre» (Forsvaret, 2019, s. 177). Robusthet må derfor med bakgrunn i beskrivelsen av ledelse i strid forstås som en forutsetning for effektiv militær ledelse i møte med krigens natur og karakter. For å videre forstå robusthetens rolle i troppssjefens profesjonsutøvelse, må vi først se på hva som gjør offisersyrket unikt, det Boe et al. omtaler som *offisersyrkets paradoks* (2012).

2.1.2 Offisersyrkets paradoks

“If one has never personally experienced war, one cannot understand in what the difficulties constantly mentioned really consist, nor why a commander should need any brilliance and exceptional ability” – (Clausewitz, 1989, s. 119).

Ut ifra sitatet over kan man lese at Clausewitz vektlegger erfaringen fra krig som nøkkelen til forståelsen av dens virkelighet. Skillet mellom krigens realitet på papiret og i praksis kunne ikke fullt ut fanges av teori alene, derfor var det avgjørende at offiseren hadde krigserfaring (Clausewitz, 1989). Den engelske militærteoretikeren sir Michael Howard (1981) synes å bygge videre på denne forståelsen, og peker på to forhold ved offisersyrkets egenart; den unike praksis, og den militære organisasjon;

It is as if a surgeon had to practice throughout his life on dummies for one real operation; or a barrister appeared only once or twice in court towards the close of his career; or a professional swimmer had to spend his life practicing on dry land

for an Olympic championship on which the fortunes of his entire nation depended.
(s. 13)

Howards fremstilling av den unike praksis peker på at offiserer i dag står ovenfor et eksistensielt dilemma, hvor de forberedes og utdannes i militære ferdigheter og beslutningstaking, men konfronteres med en tvil om de noensinne vil møte stridsfeltets påkjenninger, eller overleve sitt første møte med det.

I likhet med Clausewitz erkjennelse av erfaring som nøkkelen til forståelsen av krigens virkelighet, peker Howards (1981) andre forhold på at manglende erfaring og fredstidstekning er en potensiell fallgrube for kommende offiserer; «... they may have had their minds so far shaped by a lifetime of pure administration that they have ceased for all practical purposes to be soldiers» (s. 13). Dette er ikke ensbetydende med at det ikke finnes andre måter å trene og øve på, som simuleringer, øvelser, analyser av tidligere konflikter etc., men det gir et bilde av kompleksiteten i å forberede seg på det ukjente.

Boe et al. (2012) peker at offisersyrket alltid har vært et spenningsfelt mellom teori og praksis, og at offisersutdanningen «Til ulike tider har ... i Norge, som i andre land, vært anklaget for å ha antatt et for teoretisk perspektiv – eller omvendt» (s. 28). I likhet med Howards skildringer om mulige fallgruver for den kommende offiseren, beskriver Boe et al (2012) behovet for en virkelighetsnær praksis. Derfor må man i likhet med erkjennelsen av krigens natur, anerkjenne offisersyrkets paradokser. Disse er avgjørende for å forstå det komplekse landskapet morgendagens offiserer utdannes til å navigere i.

2.2 Robusthet

Hittil har oppgaven sett på hvordan stridsfeltets påkjenninger og offisersyrkets paradoks har direkte innvirkning på troppssjefens utøvelse av den militære profesjon. I det følgende vil den ta for seg individuell robusthet, de krav robusthet stiller til troppssjefen, og hvorfor robusthet spiller en sentral rolle i møtet med stridsfeltets påkjenninger.

Robusthet defineres begrepsmessig som det motsatte av sårbarhet (Aven, 2022). Begrepet er tilknyttet en rekke ulike definisjoner avhengig av kontekst og fagområde. I Forsvaret nyttes begrepet i utdanningssammenheng om to dimensjoner; en fysisk og en mental. Fysisk robusthet kan i all enkelhet sammenliknes med å være i god fysisk form (Forsvaret, 2022). God fysisk form oppnås i hovedsak gjennom trening og fysisk aktivitet. Ved

krigsskolen utvikles dette primært gjennom militær idrett og trening (MIT) som er et gjennomgående fag i den treårige bachelorutdanningen (Ivarrud et al., 2021). Den fysiske dimensjonen spiller en viktig rolle i å forberede morgendagens troppssjefer på stridsfeltets påkjenninger.

2.2.1 Fysisk robusthet

Forskning viser at fysisk kapasitet gir en høyere buffer mot utmattelse og økt fleksibilitet i møte med utfordringer (Aandstad, 2017). Ivarrud et al. (2021) peker på at lederens fysiske kapasitet kan avgjøre om lederen har «nok med seg selv» eller om han har det lille ekstra til å opprettholde kapasitet og overskudd, og derav å se hele operasjonsbildet (s. 102).

Videre viser studien til hvordan dårlig fysisk form og kapasitet kan føre til at troppssjefens beslutningssløyfe går langsommere. Funnene i forskningen indikerer dermed at en troppssjefs fysiske robusthet er overførbar til hans evne til å opprettholde situasjonsforståelse og fatte beslutninger, gjennom styrket evne til å gjennomføre OODA-loopene hurtig. Funnene indikerer også at det er samsvar mellom fysisk robusthet og evne til å håndtere uforutsette hendelser (Ivarrud et al., 2021) og viser vekselvirkningene mellom den fysiske og mentale dimensjonen.

2.2.2 Mental robusthet

Mental robusthet er også offer for et bredt spekter av definisjoner og begreper som kan virke ensbetydende. Eksempelvis er mental tøffhet et fellesbegrep som brukes i beskrivelsen av blant annet toppidrettsutøvere som presterer godt over tid i varierende kontekster (Ivarrud et al., 2021). Christian Ytterbøl definerer begrepet «mental styrke» i en militær sammenheng som «evnen til å prestere, finne løsninger og tilpasse seg skiftende forutsetninger selv om det er en stor grad av stress og frykt» (Ytterbøl, 2019, 4. februar).

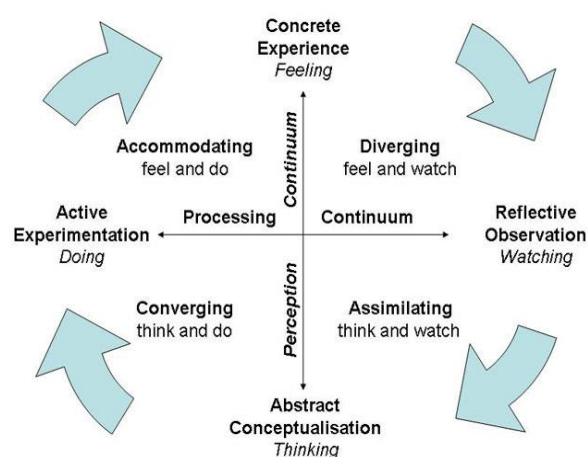
For å få en mer konseptuell forståelse av mental robusthet velger vi derfor å støtte oss på begrepene resiliens. Resiliens defineres som evnen til å raskt hente seg inn igjen og opprettholde fokus etter å ha blitt utsatt for utfordringer eller stress. (Magnussen & Boe, 2020). Til tross for at robusthet og resiliens som begreper gjerne nyttes om hverandre, kan man ut fra beskrivelsene over skille de som proaktive og reaktive som fenomen. Med dette menes at der resiliens handler om å hente seg inn, handler robusthet om å ikke bli påvirket og ende opp i en tilstand utenfor normalen. I så måte kan man si at en person med høy grad av robusthet ikke trenger like mye resiliens, og motsatt.

Videre vil ikke oppgaven skille disse to begrepene, men inkludere betydningen av resiliens inn under robusthet. Robusthet vil inkludere både evnen til å ikke la seg «vippe av pinnen» i utgangspunktet, men også det å hente seg fort inn dersom uhellet først er ute. Begrepet vil inkludere det å være i god fysisk form, slik at fysikken i minst mulig grad vil ha negativ innvirkning på det mentale, og om å beholde fokus, finne løsninger, tilpasse seg og prestere i møte med stridsfeltets påkjenninger.

2.3 Læring

Til nå har oppgaven sett på hva som utgjør krigens natur, offisersyrkets paradokser og hvorfor robusthet er en ferdighet offiserer må mestre for å løse oppdrag i krig. I det følgende vil den se nærmere på læring, da det spiller en sentral rolle i å tilegne seg, og utvikle de ferdigheter som kreves for å mestre stridsfeltets påkjenninger. Oppgaven tar utgangspunkt i David Kolbs experiential learning theory (1984). Teorien er en av flere ledende teorier innenfor pedagogisk forskning som fokuserer på betydningen av erfaring i læringsprosessen. Kolb definerer læring som "prosessen der kunnskap blir skapt gjennom omvandling av erfaring" (Kolb, 1984, s. 38).

Sentralt i denne teorien står ideen om at læring ikke skjer gjennom passiv mottakelse av informasjon, men gjennom aktiv deltakelse og refleksjon over erfaringer. Dermed blir det å anskaffe erfaring rundt robusthet noe som må foregå slik at man lærer ferdigheten.

Figur 1: Kolbs læringsmodell

(Kolb, 1984, s. 33)

Kolb beskriver en syklisk modell for læring som består av fire stadier: konkrete erfaringer, refleksjon, abstrakt konseptualisering og aktiv eksperimentering. Disse stadiene utgjør en kontinuerlig syklus som vist i figur 1, der læring skjer gjennom interaksjon mellom erfaring og refleksjon.

1. **Konkrete Erfaringer:** Dette stadiet innebærer direkte opplevelser eller handlinger som en person er involvert i. Det er gjennom disse erfaringene at individet samler inn informasjon og materiale for læring.
2. **Refleksjon:** Etter å ha hatt konkrete erfaringer, går individet inn i refleksjonsstadiet der de analyserer og vurderer sine erfaringer. Dette innebærer å vurdere hva som har skjedd, identifisere mønstre og tolke betydningen av hendelsene.
3. **Abstrakt Konseptualisering:** I dette stadiet bearbeider individet informasjonen fra sine erfaringer og refleksjoner for å danne abstrakte begreper og teorier. De forsøker å generalisere sine erfaringer og trekke ut prinsipper som kan gjelde for andre situasjoner.
4. **Aktiv Eksperimentering:** I det siste stadiet bruker individet sine nye konsepter og teorier til å planlegge handlinger og eksperimenter for å teste dem ut i praksis. Dette fullfører syklusen ved å gi individet nye konkrete erfaringer som de kan reflektere over videre.

Kolbs teori har også relevans for begrepet situert læring, som vektlegger betydningen av å lære i autentiske, kontekstuelle settinger. Situert læring understreker at læring ikke skjer i isolasjon fra omgivelsene, men at den er forankret i de sosiale og kulturelle kontekstene der den oppstår (Lave & Wenger, 1991). Videre er erfaringene som formes, noe som kan reformes gjennom ny erfaring (Kolb, 1984).

Kolbs tilnærming understreker viktigheten av å integrere praktisk erfaring med teoretisk kunnskap gjennom refleksjon og eksperimentering. Dette resonnerer med situert læring, da begge perspektivene anerkjenner at læring er en sosial og dynamisk prosess som skjer i samspill med omgivelsene. Gjennom å integrere teori med praksis, og å fremme en kontinuerlig syklus av erfaring og refleksjon, fremkommer et nyansert bilde av læringsprosessen. Videre nevner Forsvarets pedagogiske grunnsyn at det kun er de lærende som kan lære, gjennom teori og praksis ved en interaksjon mellom omgivelsene og individet. I tillegg er erfaringslæring en nødvendig tilnærming, og på grunn av stridsfeltets

uoversiktlig og uforutsette natur, bør læringen legges opp som ikke-lineær, samt legge til rette for at den lærende kan bruke kreativitet i problemløsningen (Forsvarets skolesenter, 2006).

3 Metode

«Metode dreier seg om å etablere prosedyrer og teknikker for å komme frem til mest mulig relevant og pålitelig kunnskap» (Johannessen et al., 2021 s. 40). I dette kapitlet redegjøres det for de metodiske valg som er tatt for å kunne besvare oppgavens problemstilling. Metodiske valg refererer til de beslutninger som tas når det gjelder innsamling, analyse og tolkning av data (Johannessen et al., 2021). I det videre vil også studiens kvalitet og forskningsetikk evalueres.

3.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign innebærer å finne ut hva og hvem skal undersøkes, samt hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Valgene man tar her skal bidra til et mest mulig presist svar på oppgavens problemstilling. Forskningsdesign kan være deduktivt, induktivt eller abduktivt. Induktivt forskningsdesign starter med empiriske observasjoner for å utlede generelle prinsipper og teorier, mens deduktivt design begynner med eksisterende teorier for å teste hypoteser gjennom empiriske data (Dubois & Gadde, 2002; Johannessen et al., 2021). Hvis man veksler mellom induksjon og deduksjon, benytter man seg av et abduktivt forskningsdesign, og beveger seg mellom empiri og teori (Busch, 2021; Johannessen et al., 2021). Denne oppgaven startet med en utarbeidelse av forskningsspørsmål ut fra teori om hva som kreves av en troppssjef i strid. I løpet av oppgaven ble forskerspørsmålene justert med bakgrunn i empiri fra spørreundersøkelsen. Dermed har forskningsdesignet i denne oppgaven en abduktiv tilnærming. Grunnen til endringen underveis var å styrke oppgavens reliabilitet.

Tid til rådighet påvirker valg av forskningsdesign og hvordan undersøkelser blir gjort. Det hadde vært gunstig å hente inn data over et lengre tidsrom for å se endringer under utdanningsløpet, men fordi undersøkelsen ble gjort i et gitt tidsrom var ikke dette mulig. Dermed ble tverrsnittundersøkelse benyttet. Tverrsnittundersøkelse innebærer at data hentes inn fra en avgrenset periode eller et spesifikt tidspunkt (Johannessen et al.,

2021). Ulempen ved tverrsnittundersøkelser er at man kun får et øyeblikksbilde av situasjonen man forsker på.

3.2 Anvendt metode

Undersøkelser kan ha en kvantitativ eller kvalitativ tilnærming. Kvantitativ metode kjennetegnes ved at man samler inn "harde data" som statistikk eller spørreskjemaer, mens kvalitativ metode kjennetegnes ved at man samler inn ord og analyserer disse (Johannessen et al., 2021). For å få mest mulig presist svar på problemstillingen i denne oppgaven ble en kvantitativ metode anvendt ved en spørreundersøkelse, med mulighet til å svare kvalitativt med fritekst på siste spørsmål. Gjennomføringen ble gjort via EasyQuest. Dataene ble analysert opp mot læringsutbytter og teori for å svare på forskningsspørsmålene som videre skulle besvare problemstillingen.

Videre ble dokumentanalyse benyttet for å analysere relevansen til teorien i et tidsperspektiv. Dette så vi på som nødvendig for å aktualisere teamets relevans, og her ble forskningsspørsmålene endret. Dokumentanalyse omhandler å samle inn informasjon og analysere dette opp mot ett eller flere ulike forhold i samfunnet (Grønmo, 2004). Da resultatene fra spørreundersøkelsen indikerte manglende robusthet hos kadettene, ønsket vi å se nærmere på læringsutbytter fra tidligere studieløp, for å se om disse hadde endret seg. Da det viste seg at disse hadde endret seg drastisk på kort tid, så vi nødvendigheten av å undersøke om krigens krav hadde gjort det samme. Videre ser oppgaven på hvordan spørreundersøkelsen ble utformet og hvordan dokumentanalyse ble benyttet.

3.2.1 Spørreundersøkelse

Data ble hentet inn ved en anonym spørreundersøkelse til Krigsskolens operative kull 21-24, hvor av 59 av 61 mulige respondenter svarte på undersøkelsen. Første spørsmål deler kadettene i to kategorier: De som ved utdanningens oppstart har ingen militær erfaring eller kun førstegangstjeneste, og de som har vært ansatt i Forsvaret. Videre omtales første kategori som «de uten erfaring», og andre kategori som «de med erfaring». Av 59 respondenter, er 47 uten erfaring, og 12 med erfaring. Grunnen til å dele opp respondentene var en antagelse om at det kom til å være en markant forskjell i svarene som ble gitt av de uten og de med erfaring og nyanserer resultatene.

Vi startet med å ta for oss utformingen av spørreundersøkelsen, som er bygget opp av fire ulike deler. De tre første delene gir kun kadettene mulighet til å velge blant predefinerte

svar, på en skala (1-5) fra «i svært liten grad» til «i svært stor grad». I siste del gis kadettene mulighet til å besvare i fritekst. Den første delen består av to spørsmål, og søker å avdekke respondentene, også referert til som kadettene, sin egen oppfatning og opplevelse av egen robusthet. Disse er utledet fra troppssjefens rolle i striden slik vi har forstått det fra teorien.

I del to av undersøkelsen tok vi utgangspunkt i ett av utdanningsløpets overordnede ferdighetsmål, det vi mener i aller største grad dreier seg om robusthet, og utleder tre spørsmål med formål å finne ut i hvilken grad kadettene mener at Krigsskolen har bidratt til å utvikle robusthet hos den enkelte. Grunnlaget for utformingen av spørsmålene var at ferdighetsmål og læringsutbytter er kjente for respondentene samt at de har blitt målt opp mot de tidligere.

Undersøkelsens tredje del består av seks spørsmål. Med disse spørsmålene søkte vi ikke direkte å finne ut mer om kadettens robusthet, men heller å avdekke i hvilken grad kadettene opplever at ferdighetsmålene fra læringsutbyttene i emnet «Ledelse i strid» blir tilstrekkelig oppnådd. Av syv ferdighetsmål, brukte vi seks av de til å utlede samme antall spørsmål.

I siste del spør vi kadettene om hva de selv mener skolen kunne gjort bedre for å utvikle robusthet hos kadettene. Dette spørsmålet er frivillig å besvare, og åpner for første gang for å svare med tekst. Denne muligheten har omtrent femti prosent av kadettene benyttet seg av. Det svares i varierende grad konkret på det faktiske spørsmålet, noe som gjør at svarene herfra vil bli selektert, presentert og diskutert deretter. Vi har kun sammenfattet lignende svar, men sammenfatting kan likevel være en svakhet, da nyanser kan falle bort. Dette har vi bevisst forsøkt å unngå. Alle svar ligger i vedlegg 6.

Når dataene var innsamlet ble neste steg å analysere de. Målet med å analysere data er å finne mønster i datamaterialet (Johannessen, et al., 2021). Her må man skille mellom analysering og fortolkning av data. Tolking av data handler om å sette noe inn i en større sammenheng og deretter se på hvilke konsekvenser det har for det som undersøkes. Analyse av data betyr å dele opp noe i mindre elementer for å finne mønster. En tar normalt sett utgangspunkt i teori, og ser på funnene opp mot teorien for å forklare og forstå funnene fra analysen (Johannessen et al., 2021). Oppgaven har analysert dataene opp mot læringsutbyttene og teori for å svare på forskerspørsmålene ved å se på mønstre. Dette ble gjort ved å eksportere dataene til Excel. Svarene fremstilles i søylediagram med én søyle

som viser samtlige svar, én som viser svarene til de uten erfaring, og én som viser svarene til de med erfaring. For at søylene skal kunne leses på en intuitiv måte, ble antallet svar omgjort til prosent basert på totalt mulig antall respondenter i de ulike gruppene, altså 59 (totalt), 47 (uten erfaring) og 12 (med erfaring). En ulempe ved å omgjøre til prosent er at det kan gi en misvisende fremstilling av dataene da den ene gruppen er mindre enn den andre. Dermed gir få svar stor uttelling både prosentvis og i fremstillingen i diagrammene.

3.2.2 Dokumentanalyse

I denne oppgaven valgte vi å se nærmere på læringsutbyttene fra emnet LED2201 – Ledelse i strid. Det er i dette emnet man finner flest læringsutbytter som inneholder søkeord utledet fra robusthetsbegrepet. Søkeordene brukt er: «Fysisk», «mental», «psykisk», «robusthet» og «krevende forhold». Analysen sammenlikner læringsutbyttene fra 2018 og 2023, da man her kunne finne en markant endring både i ordlyd og antall. Den komplette listen over læringsutbyttene kan sees i vedlegg 1-3.

Med bakgrunn i at læringsutbyttene endret seg mye på kort tid søkte vi å avdekke om krigens krav hadde endret seg. Ved å sammenligne den doktrinnelle forståelsen for krigens krav med nye observasjoner fra krigen i Ukraina søkte oppgaven å bekrefte eller avkrefte om krigens krav har endret seg, og derav om endringen i læringsutbytter er rasjonell og berettiget.

3.3 Studiens kvalitet

Metodekritikk brukes for å drøfte egen undersøkelsesmetode sett opp imot innvendinger som andre potensielt kunne lagt frem (Rienecker & Jørgensen, 2013). Ved gjennomføring av kvantitativ metode er det viktig at spørsmålene stilles på en slik måte at svarene gir en mest mulig korrekt forespeiling om respondentene sin virkelighetsforståelse (Dalland, 2017). Noe vi bevisst utelot som kunne vært hensiktsmessig å ha med, var vår definisjon av robusthet. Grunnlaget var et ønske om å gjøre spørreundersøkelsen så kort som mulig for å ha høyest mulig svarprosent. Dette fordrer at respondentene har tilnærmet lik forståelse av robusthet som oss, noe som ikke nødvendigvis er korrekt. I tillegg kunne vi benyttet en større del av kvalitativ metode for å styrke oppgaven. Eksempelvis kunne intervju av respondentene gitt oss muligheten til å utnytte styrken ved hver metode.

Innen forskning handler reliabilitet om kvaliteten på undersøkelsen, altså hvor presist den måler det den måler og om en kan stole på dataene som kartlegges (Busch, 2021). Hvorvidt

respondentene har en presis forståelse av hva som kreves av en offiser i krig er usikkert. For å ha styrket oppgavens reliabilitet kunne offiserer som har erfaring fra høyintensitetskrig besvart undersøkelsen for å sammenligne dataene. I tillegg er vår virkelighetsforståelse noe som påvirker dataene som kartlegges, og analysen av disse.

Validitet ser på om undersøkelsen er troverdig og at den måler det som faktisk skal måles (Busch, 2021; Johannessen, et al., 2021). Validiteten minker ved at det er et begrenset antall respondenter. Vi kunne spurt andre kull ved Krigsskolen, men dette hadde gitt divergerende svar, noe som hadde endret resultatene til oppgaven siden hvert utdanningsløp er ulikt. Den interne validiteten økes ved at respondentene svarer i lys av akkurat det utdanningsløpet. Den eksterne validiteten minskes ved at resultatet ikke kan generaliseres direkte til andre utdanningsløp, såkalt statistisk generalisering.

Oppgaven har forsøkt å bruke objektive kilder fra fag og forskningsmiljøer i den hensikt å styrke oppgavens reliabilitet. For å fastslå om en kilde er sann brukes metoden kildekritikk for å vurdere og karakterisere de kildene som benyttes (Dalland, 2017). Oppgaven baserer seg på søk gjort via Forsvarets databaser. Videre er teoriutvalget basert på tidligere forskning om robusthet, anerkjente teorier og doktriner. Allikevel har utvalget av kilder en påvirkning på oppgaven. Dataene som samles inn er et produkt av hva som interesserer forskeren (Johannessen et al., 2021). Dette gjelder også utformingen av spørreundersøkelsen. Avslutningsvis har forfatterne vært kritiske til hverandres arbeid underveis i hele oppgavens varighet, som man kan anta har ført til en bedre oppgave.

I tillegg har vi gjennomført det samme utdanningsløpet som respondentene. Dette innebærer at vi er et produkt av det vi forsker på, og kan medføre mange forutinntatte holdninger som påvirker oppgaven. For å motvirke dette har vi forsøkt å holde oss objektive ved å ha et nøytralt syn gjennom oppgaven. Vår subjektivitet har påvirket valg av oppgave, men ikke analyse av svar. At man er en del av det man forsker på kan være en god ressurs, men også en potensiell svakhet og forvirring (Gough and Madill, 2012; Braun and Clarke, 2019).

3.4 Forskningsetikk

Ved undersøkelser av denne typen må man ta hensyn til flere forskningsetiske problemstillinger. Eksempelvis konfidensialitet, samtykke og potensielle konsekvenser for deltakere av prosjektet (Busch, 2021). For at samtykke i forskning skal være gyldig må det

være informert og frivillig noe som betyr at informasjonen virkelig er oppfattet av den det gjelder og at vedkommende forstår betydningen av frivillighet (Dalland, 2017). I denne undersøkelsen har Sikt, Forsvarets forskningsnemnd samt Krigsskolen gitt samtykke til at oppgaven oppfyller problemstillingene nevnt ovenfor (Vedlegg 4).

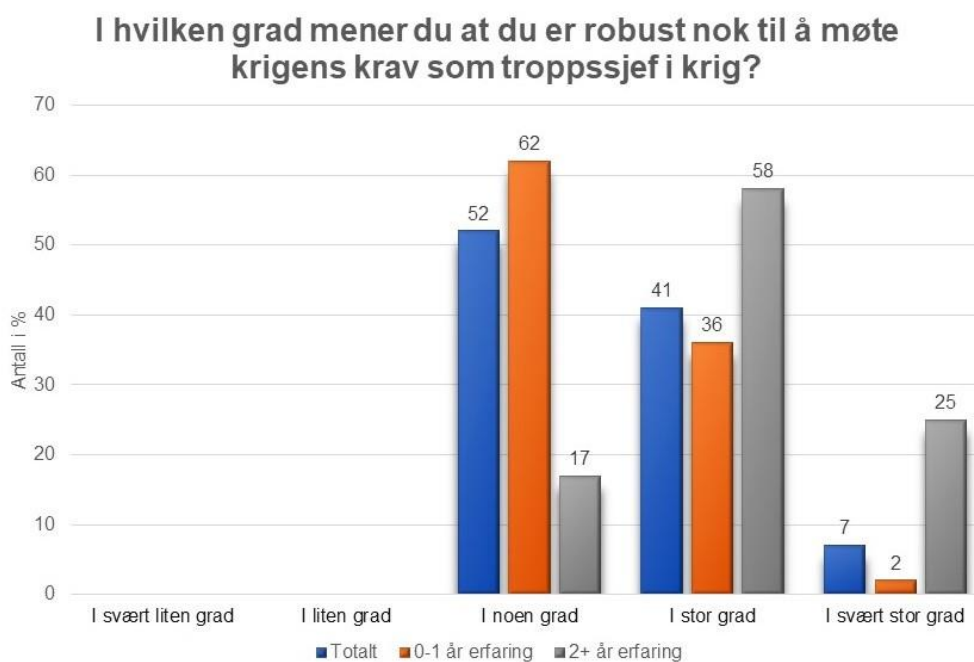
Vår relasjon til respondentene har også relevans og stiller forskningsetiske krav. Vi skal aldri la opplysninger fra oppgaven misbrukes, og skal alltid ha en profesjonell holdning og integritet som ikke skaper konsekvenser for deltagerne eller miljøet vi er en del av. Dette er noe vi er bevisst på underveis og i etterkant av oppgaven.

4 Resultater

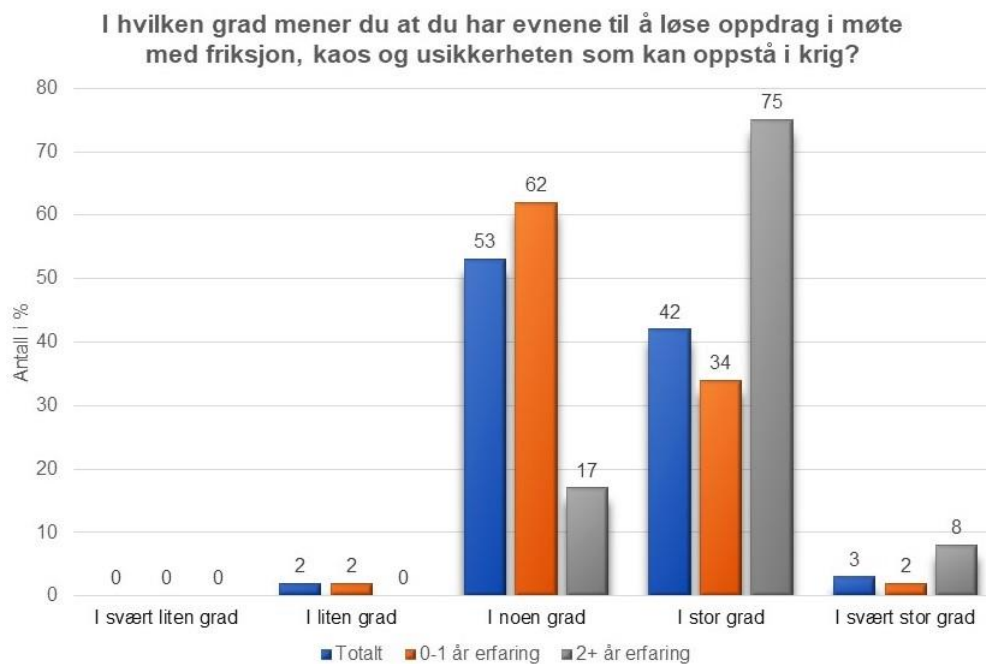
4.1 Spørreundersøkelse

4.1.1 Del 1

I første del stiller vi kadettene følgende to spørsmål:

Figur 22: Diagram 1.1

Figur 33: Diagram 1.2

Diagrammene viser at over 50% av kadettene mener de i noen grad er robuste nok, og i stand til å løse oppdrag i møte med krigens krav. Av de som svarer i stor eller svært stor grad, er de med erfaring i prosentmessig betydelig overtall med henholdsvis 83% på begge diagrammene, mot de uten erfaring 38% og 36%.

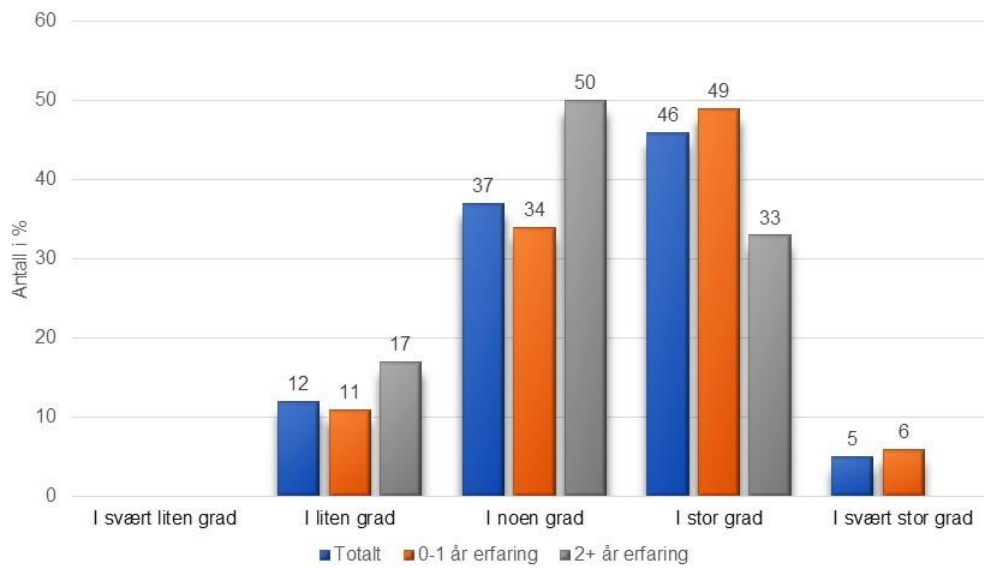
I snitt svarer 1% «i liten grad», 52,5% «i noen grad», 41,5% i stor grad og 5% «i svært stor grad» på denne delen av undersøkelsen.

4.1.2 Del 2

I andre del presenteres et ferdighetsmål for kadettene, hentet direkte fra utdanningsløpets overordnede læringsutbytter, som sier at kadettene ved endt utdanning skal: «Være fysisk og mentalt robust og skikket til over tid å være i operativ beredskap, samt virke i kritiske situasjoner preget av kaos og usikkerhet» (Forsvaret, 2023, 2. november).

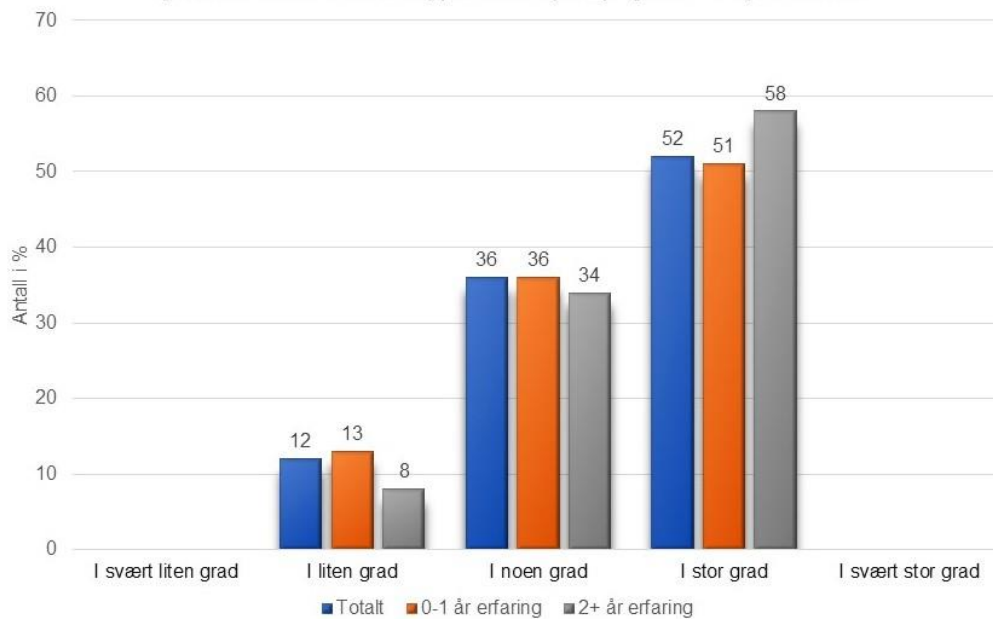
Videre stilles kadettene følgende tre spørsmål:

Med bakgrunn i ferdighetsmålet, i hvilken grad mener du at Krigsskolen har bidratt til å styrke din fysiske og mentale robusthet?

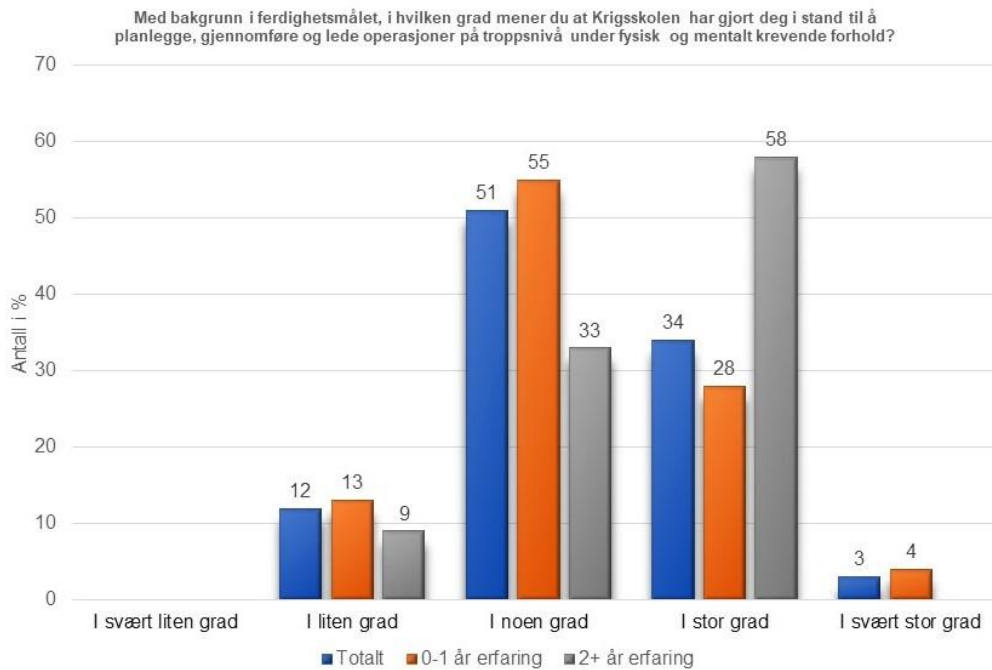

Figur 44: Diagram 2.1

Med bakgrunn i ferdighetsmålet, i hvilken grad mener du at Krigsskolen har gjort deg trygg på egen evne til å håndtere stress og press i situasjoner preget av kaos og usikkerhet?

Figur 55: Diagram 2.2

Figur 66: Diagram 2.3

Der del en hadde til hensikt å kartlegge den enkeltes uavhengige oppfattelse av egen robusthet, har del to til hensikt å kartlegge i hvilken grad det er Krigsskolen som har bidratt til utviklingen. Som i del en, ligger også hovedtyngden av besvarelsene i denne delen på «i noen grad» og «i stor grad», men der kun 2% av kadettene svarte «i liten grad» på ett av spørsmålene i del en, velger 12% av kadettene dette svaralternativet på alle tre spørsmålene i del to.

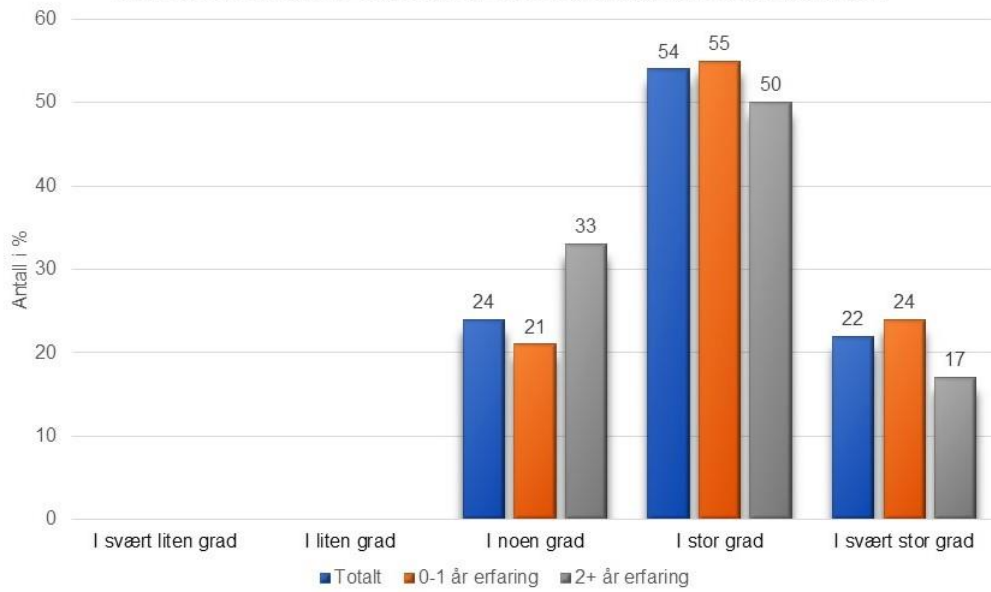
I snitt svarer 12% «i liten grad», 41% «i noen grad», 44% «i stor grad» og 3% «i svært stor grad» på denne delen.

4.1.3 Del 3

I tredje del presenteres følgende tekst for kadettene:

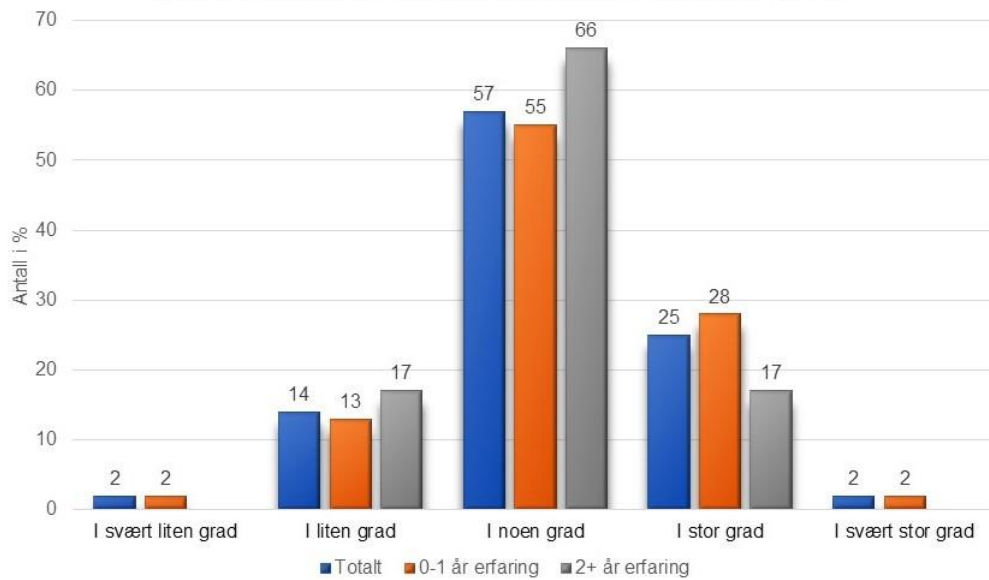
«Ledelse i strid er det emnet ved krigsskolen som i størst grad tar sikte på å utvikle fysisk og mental robusthet hos kadetter. Emnet "... har til hensikt å gi kadettene forståelse for- og erfaring med hva som kreves av offiseren som leder i strid". "... kadetten skal i emnet tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for egen praksis» (Forsvaret, 2024, 9. januar). Videre får kadettene følgende seks spørsmål utledet fra læringsutbyttene i emnet «Ledelse i strid»:

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å reflektere over hvordan fysisk og psykisk krevende forhold påvirker deg som leder og dine undergitte både fysisk og mentalt?

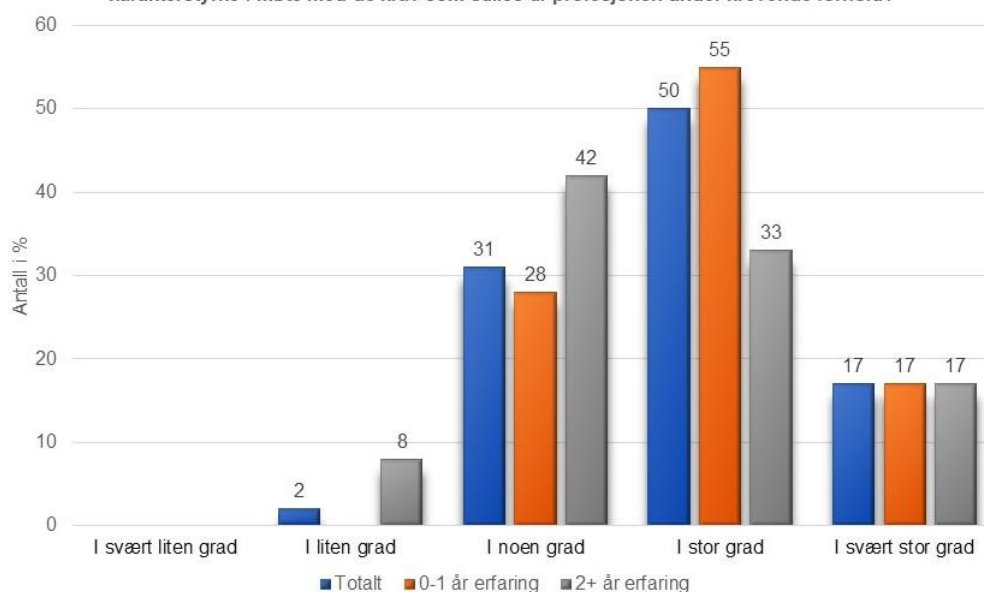
Figur 77: Diagram 3.1

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å anvende praktiske verktøy for å håndtere og påvirke dine egne og andres ulike stridsreaksjoner?

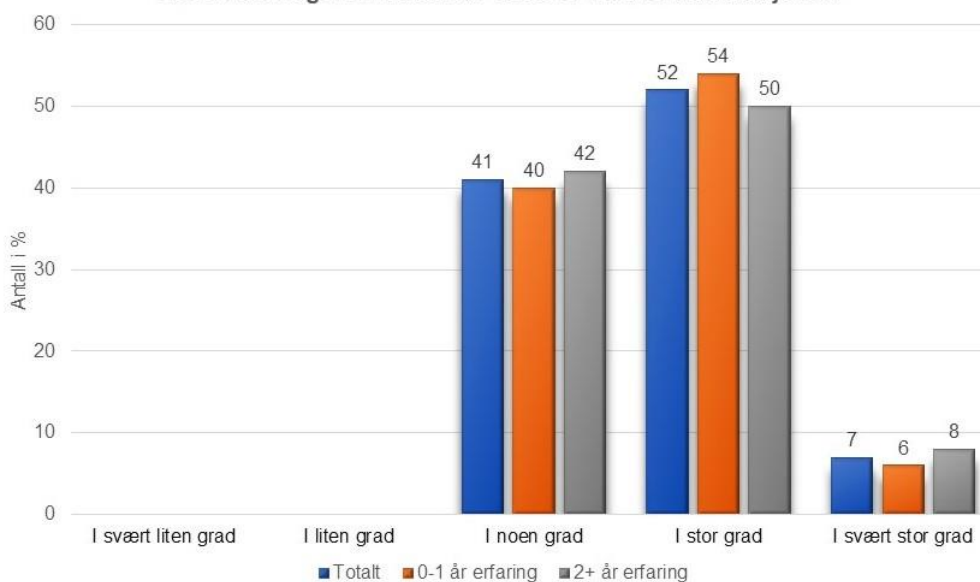
Figur 88: Diagram 3.2

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å reflektere over dine egne holdninger og karakterstyrke i møte med de krav som stilles til profesjonen under krevende forhold?

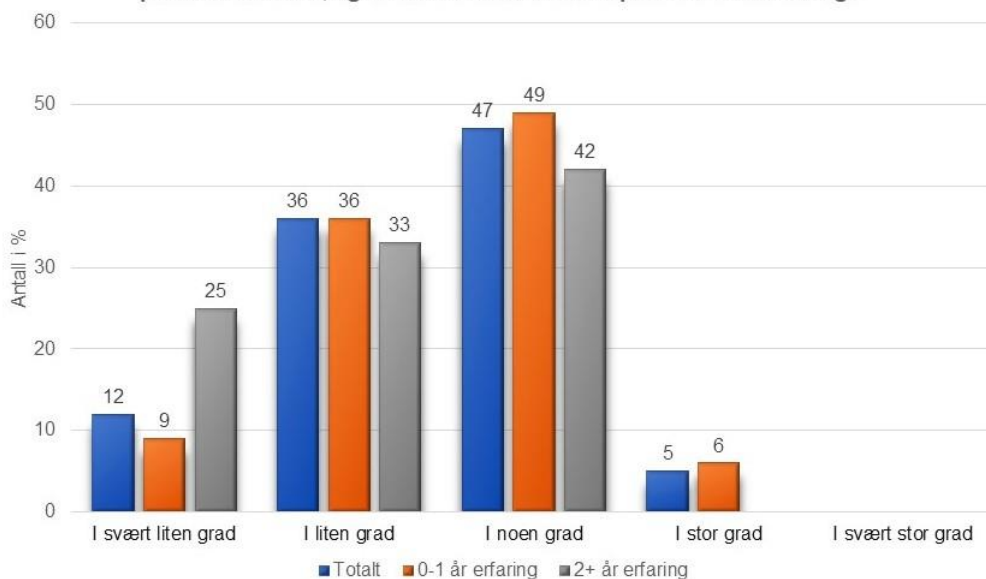
Figur 99: Diagram 3.3

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å ha innsikt i, og handle i tråd med de forventninger som stilles til offiserer i krevende situasjoner?

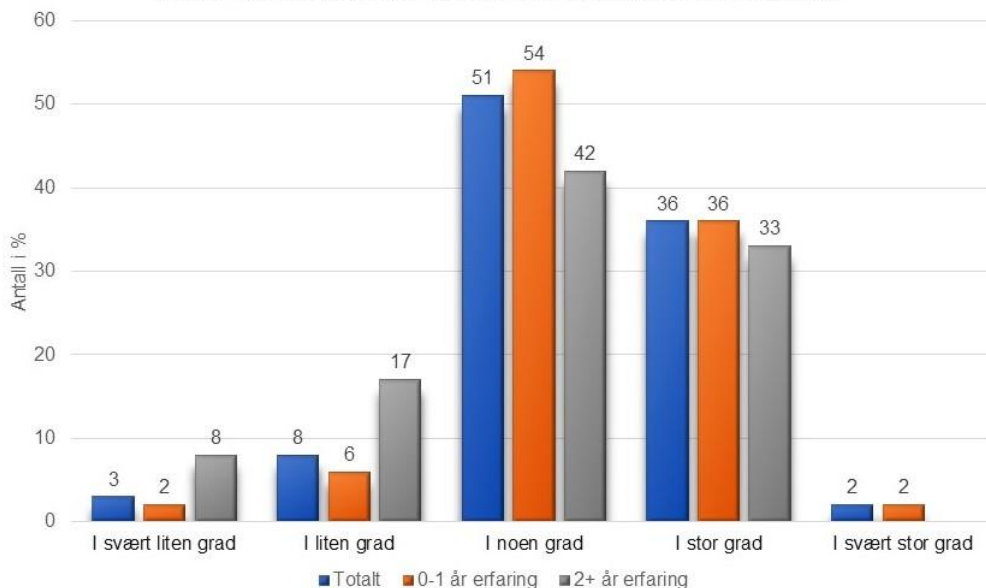
Figur 1010: Diagram 3.4

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å håndtere menneskelige reaksjoner på å ta andres liv, og håndtere sårede eller tap av liv i din avdeling?

Figur 11 11: Diagram 3.5

Med bakgrunn i emnebeskrivelsen i «ledelse i strid», i hvilken grad mener du Krigsskolen har gjort deg i stand til å reflektere over sentrale fysiske og psykiske stridsreaksjoner og deres mulige påvirkning på soldaters fungering i strid?

Figur 1212: Diagram 3.6

I snitt svarer 3% «i svært liten grad», 10% «i liten grad», 42% «i noen grad», 37% «i stor grad», og 8% «i svært stor grad» på denne delen. Hovedtyngden av kadettene mener altså at læringsutbyttene i «Ledelse i strid» blir oppnådd i noen grad, eller i stor grad.

4.1.4 Del 4

I fjerde del får kadettene, med ubegrenset antall ord, mulighet til å svare fritt på følgende spørsmål: «*Hvordan kunne Krigsskolen i større grad tilrettelagt for å utvikle din robusthet?*». Omtrent halvparten av det totale antallet respondenter har svart på dette spørsmålet. Samtlige svar er mulig å lese i vedlegg 6. I oppgaven brukes enkelte svar for å synliggjøre, bygge opp under eller kritisere ulike perspektiver.

Oppsummert er det mange som peker på at Krigsskolen burde tilrettelagt for mer varierte lederarenaer for den enkelte. Kadettene ønsker seg økt eksponering for ulike lederskapsutfordringer og situasjoner, og flere praksisarenaer og føringsroller for å utvikle eget lederskap under varierte forhold. Det ytres også ønsker om hyppigere og mer varierte feltøvelser, og flere mestringsarenaer og praktiske øvelser for å håndtere stress og stridsreaksjoner. Videre svarer flere at de savner en mer helhetlig og gjennomført tilnærming til veiledning og oppfølging, spesielt med fokus på føringsroller.

4.2 Læringsutbytter

Analysen av læringsutbyttene sammenlignet læringsmålene fra emnet «Ledelse i strid» i henholdsvis 2023 (vedlegg 2) og 2018 (vedlegg 3) i den hensikt å avdekke og evaluere eventuelle ulikheter. Resultatene fra analysen viser flere ting. Emnet hadde i 2018 nitten læringsmål, som i 2023 har blitt redusert til tolv. I læringsutbyttene fra 2018 har vi treff i elleve ulike læringsmål på søkeordene våre, fordelt utover samtlige tre kategorier (kunnskapsmål, ferdighetsmål og generell kompetanse). I læringsutbyttene fra 2023 har vi fem treff, med henholdsvis fire ferdighetsmål og ett under generell kompetanse.

Videre viser analysen en betydelig endring hva gjelder ordlyden i læringsmålene, og da ferdighetsmålene spesielt. I 2023 starter samtlige fire ferdighetsmål knyttet til robusthet med ordet reflektere. I 2018 starter de med ulike ord som lede, identifisere, anvende, fungere, og gjøre.

Overordnet kan man si at læringsutbyttene fra 2018 tar for seg konkrete oppgaver og ferdigheter som kreves av en militær leder under krevende forhold, mens de i 2023 tar for seg den emosjonelle og mentale komponenten av å være en militær leder i slike situasjoner, samt refleksjon over egne holdninger og handlinger.

4.3 Den moderne slagmarken

Dette delkapittelet søker å belyse med teori om den moderne slagmarken skiller seg fra slagmarken slik historien har beskrevet den. HVS' rapport fra krigen i Ukraina (2023) vitner ikke om noen revolusjon i krigføringen. Dette til tross for teknologiske nyvinninger og moderne taktikk, som bruken av ubemannede systemer. «Kjernen i landstrid er fortsatt at soldater på bakken tar og forsvarer terreng, bekjemper fienden og beskytter befolkningen» (HVS, 2023, s. 4). Dette indikerer at Clausewitz' tanker om krigens natur fortsatt er gjeldende, mens dens karakter i stor grad dikteres av samtidens teknologiske fremskritt eller moderne taktikk og strategier. At soldater på bakken utgjør kjernen i landstriden, bekrefter noe som allerede er lagt til grunn i vår doktrinelle forståelse av fenomenet krig (Forsvaret, 2019). Dette innebærer at mennesket fortsatt er den sentrale ressursen i krig. Forsvarets doktriner for landoperasjoner (FDLO) beskriver at; «... menneskelig interaksjon med omgivelsene er den direkte årsak til hovedtyngden av all akkumulert friksjon i enhver operasjon. Den menneskelige faktor er derfor ikke bare viktig, men i realiteten den viktigste faktor i all konflikthåndtering» (Forsvaret, s. 45).

Så lenge det er soldater som kjemper mot hverandre, vil mennesket, i likhet med krigens natur, representere det konstante ved stridsfeltet, mens krigens karakter gjør forløpet, og utfallet av morgendagens krig vanskelig å forutse. Dette indikerer at fremtidens troppssjefer fortsatt må være i stand til å håndtere uforutsigbarhet og kompleksitet, og lede under krevende forhold.

Oppsummert presenterer ikke det moderne stridsfeltet noen overraskelser utover den historiske eller doktrinelle forståelsen av krigens krav som er lagt til grunn i Forsvarets doktriner i dag. Krigen består av en foranderlig karakter, og en uforanderlig natur. Videre springer behovet for robuste troppssjefer ut av en forståelse av krigens krav hvor mennesket står i sentrum av slagmarken, og hvor robusthet på lik linje med ledelse er et verktøy for å kontre friksjon.

5 Drøfting

I dette kapittelet besvares forskningsspørsmålene ved å drøfte resultatene og teorigrunnlaget. Gjennom dette søker oppgaven å besvare problemstillingen, om Krigsskolen utdanner offiserer som er tilstrekkelig robuste til å møte kravene som stilles til

en troppssjef i krig. Underpunktene i kapittelet vil drøfte hvert sitt forskningsspørsmål, og ende med en delkonklusjon.

5.1 Krigens krav til troppssjefen

Nå vil oppgaven drøfte første forskningsspørsmål, altså hvilke krav stridsfeltet stiller til troppssjefen. I innledningen ble troppssjefens primærrolle definert til å lede i strid, noe som stiller særskilte krav til individet. «Militært lederskap handler om, på sitt mest ekstreme, å kunne leve med høy grad av usikkerhet, mestre komplekse omgivelser og tåle slike situasjoner bedre enn motstanderen» (Forsvaret, 2012, s.11).

Ved uteksaminering fra Krigsskolen skal den ferske troppssjefen, ifølge overordnet læringsutbytte 2.5 (Vedlegg 1, 2.5), «være fysisk og mentalt robust og skikket til over tid å være i operativ beredskap, samt virke i kritiske situasjoner preget av kaos og usikkerhet» (Forsvaret, 2023, 2. november). Dette læringsutbyttet står som et ferdighetsmål, noe som innebærer at det sier noe om hvilke praktiske ferdigheter troppssjefen forventes å ha tilegnet seg ved uteksaminering.

I teorikapittelet ble den fysiske dimensjonen av robusthet forklart som relativ enkel, og fysisk robusthet blir definert som god fysisk form. De fysiske kravene stridsfeltet stiller kan derimot ikke summeres i et krav om god fysisk form alene. Søvnberøvelse, dårlig kosthold, hygiene og frykt er alle faktorer som vil ha innvirkning på troppssjefen (MCWP6-1, 2002). I neste instans vil summen av faktorene kunne føre til utmattelse, som igjen kan svekke beslutningsevnen, eller i verste fall føre til forvirring, desorientering eller påvirke evnen til å løse oppdrag. Med andre ord kan de overnevnte faktorene både alene og til sammen påvirke troppssjefens evne til å lede i strid. Å være lite fysisk robust vil forsterke de overnevnte effektene. Ivarrud et al. (2021) peker på hvordan lav fysisk kapasitet er knyttet til en langsommere gjennomføring av beslutningssløyfen.

For å kontre de negative effektene av stridsfeltets fysiske påkjenninger må troppssjefen derfor ha høy grad av fysisk kapasitet. Aandstad (2017) har gjennom sin forskning vist at høy fysisk kapasitet gir en «høyere buffer mot utmattelse og økt fleksibilitet i møte med utfordringer» (s. 75). Å være fysisk robust vil dermed ha direkte innvirkning på troppssjefens evne til å håndtere stridsfeltets fysiske påkjenninger, og hans evne til å være fleksibel i møte med usikkerhet og friksjon. Basert på dette indikerer funnene i oppgaven

også at fysisk robusthet gir en mental buffer som gir grunnlag for raskere beslutninger i møte med stridsfeltets påkjenninger.

De mentale aspektene ved krigens krav er ofte usynlige og individuelle. Boe et al (2012) gjengir Sverre Bratlands skildringer av stridsfeltets psykiske påkjenninger i boken «Løytnanten og krigen» hvor troppssjefens prestasjonsevne knyttes direkte til hans mentale robusthet;

Troppssjefens reduserte prestasjonsevne resulterer i dårlig planlegging av stridens førende, ille gjennomtenkte ordrer og ineffektiv ledelse som direkte fører til øket antall drepte og sårede. De muligheter en har til å slå fienden blir ikke ordentlig unyttet, da troppssjefen på grunn av sin reduserte effektivitet makter å utnytte dem. (s. 45)

Bratland argumenterer for at lav mental robusthet vil hindre troppssjefen i å utøve effektiv militær ledelse, utnytte mulighetsvinduer og lede sine menn i strid. Stressreaksjoner og frykt utgjør derfor det mentale domenets største utfordringer i møtet med krigens krav og kan, som sitatet ovenfor stadfester, få fatale konsekvenser for troppssjefens evne til å lede i strid.

Dersom lav mental robusthet fører til at troppssjefen mislykkes i å utøve effektiv militær ledelse, innebærer dette at hen ikke er i stand til å utøve sin primærrolle. Mental robusthet er derfor en viktig faktor for å kontre stridsfeltets friksjon. Troppssjefen er derfor avhengig av «... en robusthet for å tenke klart og effektivt og mestre egne følelser i møte med komplekse situasjoner». (Forsvaret, 2012, s. 13).

5.1.1 Delkonklusjon

Analysen av hvilke krav stridsfeltet stiller til troppssjefen viser at robusthet er en nødvendig ferdighet i møte med stadig skiftende og komplekse situasjoner. Troppssjefen må være fysisk robust slik at han tåler stridsfeltets fysiske påkjenninger, evner å opprettholde situasjonsbevissthet, og lede i kaotiske situasjoner preget av usikkerhet og friksjon. Videre må troppssjefen være mentalt robust for å kunne opprettholde høy ytelse over tid, håndtere usikkerhet og håndtere egne følelser i møte med stressreaksjoner og frykt. Gjennom å være fysisk og mentalt robust vil troppssjefen ha forutsetninger for å tåle stridsfeltets påkjenninger bedre enn motstanderen, frigjøre kognitiv kapasitet og dermed gjennomføre beslutningssløyfen forttere enn motstanderen. Med bakgrunn i dette kan fysisk og mental robusthet knyttes direkte til effektiv utøvelse av ledelse i strid, hvor det handler

om å tåle ekstreme påkjenninger bedre enn motstanderen for å unngå redusert prestasjonsevne.

5.2 Krigsskolens krav og krigens krav

I dette kapittelet drøftes oppgavens andre forskningsspørsmål: Samsvarer robusthetskravene Krigsskolens stiller til kadettene med de kravene som stilles på den moderne slagmarken?

Denne oppgaven tar blant annet sikte på å kartlegge i hvilken grad Krigsskolens krav står i stil med krigens krav. Det betyr ikke å finne ut om Krigsskolen tilbyr en fullgod simulering av en reell krig, da dette ikke lar seg gjøre. I teorikapittelet ble ett av krigens paradokser introdusert; det sir Michael Howard kaller for den unike praksis (Howard, 1981). En utøver av den militære profesjon kan trene et langt liv på noe han ikke helt vet hvordan kommer til å utspille seg, og som han kanskje får muligheten til å utøve i praksis én eller et fåtall av ganger i løpet av sin karriere. Howard sammenlikner soldaten med en svømmer som skal representere landet sitt i olympiske leker, uten noen gang å ha trent i vann (Howard, 1981).

Det er altså begrenset i hvilken grad det er mulig å forberede noen på å skulle gå stridsfeltets påkjenninger i møte. Likevel må man kunne mene noe om hva som er formålstjenlig av trening og forberedelser, og kunne vurdere kvaliteten på dette. I dette kapittelet vil oppgaven se nærmere på resultatene fra spørreundersøkelsen, og analysen av læringsutbyttene. Dette vil danne et bilde av Krigsskolens krav, som videre vil vurderes opp mot forrige kapitells delkonklusjon vedrørende krigens krav.

5.2.1 Spørreundersøkelse

Fulgt opp spesielt de krav vi blir presentert i forkant av stridskurs. Det blir sagt at man må prestere og vise seg frem, men faktum er at det holder å kun gjennomføre. Det er flere som burde ha strøket kurset og dette påvirker de som faktisk legger ned en innsats for å lære og prestere. For min del så er ikke Krigsskolen lenger den prestisjeutdanningen jeg så for meg for tre år siden. (Anonym respondent, vedlegg 6, 6.1.3)

Dette svarer en kadett med erfaring i spørreundersøkelsen på spørsmålet «hvordan kunne Krigsskolen i større grad tilrettelagt for å utvikle din robusthet?»

Resultatene fra undersøkelsen viser kadettenes subjektive meninger rundt spørsmålene de blir stilt. Når vi bruker disse svarene i forsøket på å vurdere Krigsskolens forhold til

krigens krav, er vi bevisst en rekke faktorer. For eksempel så har ingen av kadettene selv vært utsatt for stridsfeltets påkjenninger. Til gjengjeld har samtlige gjennomført over to og et halvt år av Krigsskolens tre år lange operative utdanning. Dette vil si at til tross for fravær av skarp, reell erfaring, skal kadettene ha en god forståelse for krigens krav og hva det vil si å være robust i militær sammenheng. Det er altså rimelig å si at kadettene har gode forutsetninger for å ta stilling til spørsmål vedrørende krigens krav, robusthet og Krigsskolens evne til å utvikle dette hos kadettene.

Undersøkelsens første del kartlegger i hvilken grad kadettene selv føler seg robuste nok til å fungere som troppssjef i krig. Her svarer over 50% av kadettene at de i noen grad føler seg klare. Rundt 40% svarer «i stor grad», og 5% svarer «i svært stor grad». Hva som har ført til gjeldende tilstand kartlegges ikke i dette spørsmålet. At nesten 50% føler seg robuste nok, er naturligvis en god ting, men kan vel ikke være et tall man ønsker å si seg fornøyd med i et kull som skal uteksamineres om kun få måneder. Mer enn halvparten av kadettene føler seg kun i noen grad robuste nok. Disse har svært knapt med både tid og muligheter til å utvikle den robustheten de føler de mangler. Empirisk sett er det rimelig å anta at nærmest samtlige kadetter i dette kullet vil bestå Krigsskolen og uteksaminere i juni 2024. De oppfyller altså Krigsskolens krav til en kommende troppssjef og offiser, men de er selv ganske usikre på om de oppfyller krigens krav. Dette kan vitne om at kadettene, som skal sitte på en god forståelse for krigens krav, ikke mener at Krigsskolens krav står tilstrekkelig i stil.

I del to av undersøkelsen viser resultatene at 12% av kadettene mener Krigsskolen i liten grad har bidratt til å utvikle deres robusthet. 41% svarer «i noen grad». Det er altså 53% av kadettene som ikke mener Krigsskolen har gjort de særlig robuste. Kan Krigsskolen si seg fornøyd med å uteksaminere et kull der halvparten mener de ikke er robuste nok til å møte krigens krav som troppssjef, og halvparten mener at Krigsskolen kun i noen, eller mindre grad har bidratt til økt robusthet? Mest sannsynlig ikke.

Del 4 av undersøkelsen gir kadettene mulighet til å svare utdypende på hva Krigsskolen kunne gjort mer av for å utvikle robusthet hos den enkelte. En gjenganger i disse svarene er at kadettene kunne ønske seg flere praksisarenaer tilsvarende Stridskurs og «mestringskurset» som ble gjennomført på Rena i forkant, der selve hensikten er å presse kadettene fysisk og mentalt (Vedlegg 6, 6.2.15; 6.2.24; 6.2.25). Dette mestringskurset var en to-dagers seanse som sammen med stridskurset utgjør omkring tolv dager med det man

kan se på som målrettet, praktisk robusthetstrening. I løpet av utdanningens tre års lange løp, blir tolv dager dedikert til målrettet testing og utvikling av kadettene robusthet. Totalt gjennomføres det omtrent ti større øvelser i løpet av utdanningen. Disse bidrar også til en viss grad i utvikling av kadettene robusthet. Det er likevel taktiske vurderinger og trening i ulike føringsroller som er hovedfokus på disse øvelsene, og ikke robusthetsutvikling. Verdt å merke seg, er at en betydelig del av kadettene opplever å ikke bestå ulike praksisarenaer, som eksempelvis rekruttskolen på Heistadmoen, og troppssjef grunnkurs på Rena. Her testes og måles kadettene i evne til å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, og til å utøve ledelse. Til sammenlikning er det under stridskurset som ble gjennomført for kull 21-24, ingen kadetter som gjennomfører kurset uten å bestå.

5.2.2 Læringsutbytter

Resultatene fra spørreundersøkelsens tredje del viser at 87% av kadettene mener læringsutbyttene fra emnet «Ledelse i strid» oppnås i noen grad (42%), i stor grad (37%), eller i svært stor grad (8%). Resultatene fra denne delen skiller seg fra de andre delene ved at man ser en overvekt av svarene på høyre side av skalaen, noe som naturligvis er positivt. Det blir likevel betimelig å stille seg spørsmålet: Hvorfor divergerer resultatene i del tre såpass mye fra de to første delene? Hvorfor er det svært mange som mener at man oppnår læringsutbyttene i et emne som sikter på å utvikle robusthet, når de også sier at de enten ikke føler seg særlig robuste, eller at Krigsskolen ikke har bidratt til å utvikle deres robusthet?

Resultatene fra analysen av læringsutbyttene viser en drastisk endring de siste fem årene, fra 2018, og til emnets hittil siste gjennomføring i 2023. Man kan se en endring i både antall utbytter totalt, antall som inneholder våre søkeord knyttet til robusthet, og man kan se en endring i ordlyden. At læringsmålene har blitt færre, trenger ikke nødvendigvis å være negativt. Det kan være at de har blitt skrevet om, konkretisert, og at de rommer mer enn tidligere. Når det er sagt, fremstår læringsutbyttene i 2023 noe mer abstrakte og diffuse enn i 2018. De fokuserer i stor grad på emosjoner og refleksjon, hvor de i 2018 i større grad fokuserte på oppgaver og handlinger. På den moderne slagmarken der mye dokumenteres i form av film både på bakken og fra luften, og veien til sosiale medier og storpolitikk er kortere enn i tidligere konflikter, er man utvilsomt tjent med reflekterte ledere som forstår det større bildet, og handler analytisk og rasjonelt. Likevel, som beskrevet i resultatene fra analysen av den moderne slagmarken, trenger man fortsatt troppssjefer som er robuste, også fysisk, og som tåler å operere i miljøer preget av friksjon,

usikkerhet og kontinuerlig endring. Ledelse i strid burde først og fremst være øremerket dette formålet. Refleksjon kan dyrkes på andre arenaer.

Det er vanskelig å finne noen god forklaring på hvorfor læringsutbyttene endret seg såpass mye på kort tid. I teorikapittelet redegjør oppgaven for to forhold som sir Michael Howard trekker frem vedrørende offisersyrkets egenart. Ett av forholdene peker på manglende erfaring og fredstenkning som en potensiell fallgrube for kommende offiserer. Howard skriver «... they may have had their minds so far shaped by a lifetime of pure administration that they have ceased for all practical purposes to be soldiers» (Howard, 1981, s. 13). Her snakker Howard først og fremst om offiserens evne til å fungere i strid etter å ha utøvd en lang karriere i fred. Dette har likevel overføringsverdi til den militære organisasjon som helhet. En mulig forklaring, dog ingen god forklaring, kan være at lang tid med fred kan gjøre det utfordrende å holde fokus på den oppgaven man i ytterste konsekvens skal utøve; å løse oppdrag i krig. Et slikt svekket fokus kan ha medført en lite berettiget endring av Krigsskolens læringsutbytter. Sett opp mot krigens krav til troppssjefen, virker det lite rasjonelt.

Som resultatkapittelet beskriver, presenterer ikke de moderne slagmarken noen overraskelser utover Forsvarets doktrinelle forståelse av krigens krav med dens uforanderlige natur bestående av fare, utmattelse, lidelse, usikkerhet og tilfeldigheter (Clausewitz, 1989). Det er derfor forfatterens forståelse at emnet «Ledelse i strid» bør ha som mål å utsette kadettene for disse påkjenningene, slik at de utvikler den robustheten som trengs for å takle de. Dette må gjenspeiles i læringsutbyttene, som på mange måter kan ses på som Krigsskolens krav i dette spesifikke emnet.

5.2.3 Delkonklusjon

Om få måneder skal kadettene være i stand til å fylle rollen som troppssjefer, og utøve ledelse i strid som omfatter «... de ytre og indre påkjenninger som påvirker ledelse i farlige situasjoner og under krevende forhold. Vold, frykt, død, utmattelse, tvetydighet, friksjon og kampen mellom viljer vil prege stridsfeltet og er en del av operasjonsmiljøet» (Forsvaret, 2023, 3. mai). Dette skal de gjøre i møte med krigens natur; fare, utmattelse, lidelse, usikkerhet og tilfeldigheter (Clausewitz, 1989), og krigens endrende karakter som krever kontinuerlig lærings- og tilpassingsevne.

Om kadettene etter snart tre år på skolen i det hele tatt har blitt testet i disse kravene, er i seg selv et rimelig spørsmål å stille. Dersom svaret er ja, er neste spørsmål objekt for enda

større tvil. Kan man si at kadettene har utvist tilstrekkelig evne til å imøtekomme disse kravene? Det kan godt være at flere av kadettene har evnene som kreves, men at Krigsskolens krav i tilstrekkelig grad legger opp til testing og kvalitetssikring av disse evnene, er en påstand som synes svært vanskelig å forsvare. Selv om en stor del av kadettene mener at læringsutbyttene i Ledelse i strid oppnås, ser disse helt annerledes ut enn tidligere, og gjenspeiler ikke det som ifølge teorien kreves av militære ledere i strid. Med bakgrunn i dette er oppgavens delkonklusjon til forskningsspørsmål nummer to at Krigsskolens robusthetskrav ikke samsvarer med kravene som stilles på den moderne slagmarken.

5.3 Om å utvikle og lære robusthet

Videre tar oppgaven for seg problemstillingens tredje forskningsspørsmål, altså i hvilken grad man lykkes med å utvikle og lære robusthet på Krigsskolen.

Oppgaven har hittil tydeliggjort at robusthet er en ferdighet bestående av flere aspekter. Å lære robusthet blir således en krevende prosess. Å skape arenaer som legger til rette for robusthetsutvikling på en tilstrekkelig realistisk måte er som tidligere beskrevet tilnærmet umulig, og vil bære preg av Howards (1981) erkjennelse vedrørende offisersyrkets unike praksis. Dermed er det naturlig at robusthet ikke utvikles i så stor grad som man kunne ønske.

Ifølge David Kolb (1984) skjer læring ved at man erfarer, reflekterer og videre omsetter til kunnskap. Med tanke på robusthet så forutsetter dette at kadetter må gjentatte ganger settes i situasjoner der man simulerer påkjenningsene i krig så virkelighetsnært som mulig. Denne tilnærmingen er i tråd med Lave & Wenger (1991) sitt syn på situert læring som en dynamisk prosess i den riktige konteksten og i samspill med omgivelsene. Ved at kadetter hyppig blir satt i slike situasjoner vil man lettere kunne identifisere mønstre, generalisere erfaringer og utvikle prinsipper som har overføringsverdi til andre lignende situasjoner. Denne interaksjonen mellom erfaring, refleksjon og reforming av nye erfaringer, som en kontinuerlig syklus i lys av Kolbs (1984) læringsmodell, kan man si er gunstig for å utvikle en krevende ferdighet som skal utspille seg i en kompleks kontekst.

For å se saken fra en annen side, kan man si at dersom krig er tilnærmet umulig å simulere, er det da vits å bruke tid og ressurser på å i det hele tatt forsøke å gjøre dette på Krigsskolen? Det kan være at robusthetstrening ikke har noen overføringsverdi når man

forsøker å forberede kadetter på stridsfeltets påkjenninger. Dermed er det mulig at andre aktiviteter vil være mer formålstjenlig, uten at dette kan stadfestes som en sannhet. Et spørsmål som da kommer frem, er om robusthet bør læres og utvikles i det hele tatt dersom det ikke er gitt at det har en nytteverdi sett opp mot krigens krav. Her kan det dog være lurt å være føre var: Det er bedre å være en kriger i en hage, enn en gartner i en krig (Musashi, 2012). Uavhengig av om overføringsverdien er reell eller ikke, bør offiserer likevel strebe etter å være så godt forberedt som mulig til å utøve sitt yrke. Inntil det fastslås om robusthet og dets utvikling er fordelaktig i sammenhenger som etterligner krigssituasjoner, vil det uansett være rasjonelt å fremme denne ferdigheten. Det vil være uheldig å erkjenne viktigheten av robusthet først når man trenger det i en krigssituasjon, dersom man ikke har brukt tid på å utvikle det.

Som tidligere nevnt, gjennomføres det en rekke praksisarenaer i løpet av utdanningsløpet på Krigsskolen, og man kan argumentere for at alle praksisarenaene utfordrer robusthet til en viss grad. Likevel er stridskurset den praksisarenaen som er designet for å utvikle robusthet i størst grad, sammen med en forberedende mestringsarena forut for stridskurset. Dette betyr at det finnes to praksisarenaer spesielt rettet mot utvikling av robusthet, noe som tilsynelatende kan virke tynt dersom man ser det opp mot Kolbs (1984) læringsmodell og konseptet reforming av tidligere erfaringer.

Læring og utvikling av robusthet foregår til en viss grad gjennom utdanningsløpet, men ikke så mye som ønskelig (Brøkke & Hagen, 2022). Dette kommer også frem gjennom dataene fra spørreundersøkelsen ved at 48% av respondentene mener de er i stor grad, eller svært stor grad robust nok til å møte krigens krav som troppssjef, mens 52% mener de i noen grad er robuste nok. At over halvparten mener de kun i noen grad er robuste nok kan ses på som en svakhet, da respondentene snart har fullført sitt utdanningsløp og mange skal fungere som troppssjefer innen kort tid, potensielt i en krig. På en annen side er det en betydelig mengde respondenter som mener de er robuste nok. Det som er interessant på dette spørsmålet er at ingen respondenter mener de er i liten grad eller i svært liten grad robust nok til å møte krigens krav. Dette kan tyde på at man til en viss grad lykkes med å utvikle robusthet nok til å møte krigens krav som troppssjef.

Videre mener 46% at Krigsskolen har bidratt til å styrke deres robusthet i stor grad, og 5% i svært stor grad. Dette kan bety at Krigsskolen lykkes til dels med å utvikle kadettens robusthet. En måte å tolke dette på kan være at Krigsskolen fasiliterer for

robusthetsutvikling, til den grad at det har overføringsverdi til stridsfeltet. På en annen side svarer 12% «i liten grad» og 37% «i noen grad» på samme spørsmål. De sprikende svarene på dette spørsmålet kan likevel svekke poenget om at Krigsskolen lykkes med å utvikle robusthet. Hvilke resultater man burde si seg fornøyd med på dette spørsmålet kan diskuteres. At de få arenaene med robusthetsutvikling som hovedmål lykkes i stor, eller svært stor grad kun ifølge litt over halvparten av respondentene, tyder uansett på at det er rom for forbedring.

På samme spørsmål som i avsnittet over er et interessant funn at 49% av de uten erfaring fra før Krigsskolen svarer «i stor grad», og at 6% av de uten erfaring svarer i «svært stor grad». I motsetning er det bare 33% av de med erfaring som svarer «i stor grad» og ingen «i svært stor grad». Det viser at måten robusthet utvikles på Krigsskolen treffer de uten erfaring bedre. Det kan forklares ved at de med erfaring fra før Krigsskolen mest sannsynlig har utviklet sin robusthet fra tidligere karriere i Forsvaret. Det gjenspeiles i svarene på spørsmålet om i hvilken grad respondentene mener de har evnene til å løse oppdrag i møte med friksjon, kaos og usikkerhet som kan oppstå i krig. Her svarer 75% av de med erfaring «i stor grad» og 8% «i svært stor grad», opp mot 34% av de uten erfaring som svarer «i stor grad» og 2% «i svært stor grad». I tillegg, på spørsmålet om respondentene mener de er robuste nok til å møte krigens krav som troppssjef i krig, svarer 58% av de med erfaring «i stor grad» og 25% «i svært stor grad», i motsetning til 36% av de uten erfaring som svarer «i stor grad» og 2% «i svært stor grad». Dette kan tyde på at Krigsskolen kan ha nytteverdi av å se på hvordan resten av Forsvaret utvikler robusthet. Videre kan man ut fra svarene anta at de med erfaring er mer robuste enn de uten erfaring, og bedre skikket til møtet med krigens krav. Det kan være fordi robusthet ofte trenes eksplisitt eller implisitt i avdelinger i Forsvaret. Dersom man ønsker robuste troppssjefer er det en fordel om de som går Krigsskolen har erfaring fra tidligere, eller at man øker antall arenaer hvor robusthet utvikles.

Et annet interessant funn, er at de med erfaring har hatt større utbytte av måten Krigsskolen har gjort de i stand til å planlegge, gjennomføre og lede operasjoner på troppsnivå under fysisk og mentalt krevende forhold. Trenden skissert ovenfor er her motsatt, hvorav 58% av de med erfaring svarer «i stor grad» i motsetning til 28% av de uten erfaring som svarer «i stor grad». Dette kan tyde på at tidligere erfaringer tilegnet seg fra Forsvaret før Krigsskolen kan være gunstig med tanke på reforming av eksisterende erfaringer knyttet til ledelse under krevende forhold. På en annen side svarer 9% av de med erfaring «i liten

grad» og 33% «i noen grad» noe som kan tyde på at Krigsskolens opplegg ikke treffer alle like godt eller at noen av erfaringene som bringes inn ikke er like overførbare.

Oppsummeringen av de kvalitative svarene på hvordan Krigsskolen i større grad kunne tilrettelagt for å utvikle robustheten til respondentene, viser til at Krigsskolen burde ha flere mestringsarenaer, praktiske øvelser og føringsroller. Dette ville ført til økt tro på egne ferdigheter, og bidratt til utvikling av kadettene lederskap i stressende situasjoner (Bandura et al., 1999). Å utsette kadettene for krigslignende situasjoner ville vært nyttig da dette ville hatt en stor overføringsverdi i form av abstrakt konseptualisering og aktiv eksperimentering (Kolb, 1984). Hvis man ser på utviklingen av en kompleks ferdighet som robusthet, i et læringsøyemed, viser dataene og teorien at Krigsskolen bør øke kadettene eksponering for krevende situasjoner. Således vil dette styrke robustheten til kommende troppssjefer og i større grad forberede de på møtet med krigens krav. På en annen side valgte 26 respondenter å ikke svare på det kvalitative spørsmålet, noe som kan tyde på at det er mange som er fornøyde med hvordan Krigsskolen tilrettelegger for å utvikle robusthet. Allikevel hentyder dataene i sin helhet at Krigsskolen i større grad bør tilrettelegge for utvikling av robusthet.

5.3.1 Delkonklusjon

Akkurat hvordan utvikling av robusthet skal foregå i detalj er utenfor denne oppgavens omfang. Likevel sier teorien at utvikling av robusthet avhenger av en viss hyppighet i eksponeringen for krevende situasjoner i en realistisk kontekst. Dersom kadettene skal utvikle en robusthet som gjør de best mulig forberedt på å takle stridsfeltets påkjenninger som troppssjef, må de utsettes for gjentatte situasjoner der robusthet blir satt på prøve. Disse situasjonene må oppleves så realistiske og krigslignende som mulig. På Krigsskolen finnes det arenaer som til en viss grad passer overnevnte beskrivelse. Dataene som denne studien har innhentet viser uansett at hyppigheten i kadettene eksponering for disse arenaene ikke er høy nok. Dermed hentyder dette at man i liten grad lykkes med å utvikle og lære robusthet på Krigsskolen.

6 Konklusjon

Carl von Clausewitz' forståelse av krigens essens som evnen til å påtvinge en motstander din egen vilje, står seg like godt i dag som den gjorde på hans tid. Krigens natur og karakter stiller store krav til soldater og militære ledere. Troppssjefen må være svært

mentalt og fysisk robust. Kun på denne måten kan hen takle stridsfeltets påkjenninger, opprettholde situasjonsbevissthet og forholde seg analytisk og rasjonell i situasjoner preget av kaos, frykt, usikkerhet og tilfeldigheter, slik stridsfeltet krever av hen.

Disse kravene vil det være svært viktig at Krigsskolen har klart for seg, dersom man skal evne å utdanne offiserer med gode forutsetninger for å lykkes i krig. Så langt det lar seg gjøre, må skolen gjentatte ganger eksponere kadettene for situasjoner som krever tilnærmet like mye som stridsfeltet vil gjøre. Her mislykkes Krigsskolen i dag. Det kan godt være at forståelsen for krigens krav er til stede, men det evnes i så fall ikke å omsette denne til fysiske praksisarenaer og målbare krav, som ikke kun kommuniseres, men som også følges opp med konsekvenser dersom de ikke blir nådd. Krigsskolen stiller ikke krav som gjenspeiler de kravene som stilles på slagmarken.

For å utvikle robusthet, isolert sett, må man eksponeres for situasjoner som søker å sette deg i en tilstand utenfor normalen. På denne måten tvinges man til å stritte imot, eller i verste fall hente seg inn igjen. Denne typen eksponering må skje med en gitt frekvens for å oppnå utvikling. Situasjonene må være av en type som simulerer et stridsmiljø for at det skal være av verdi dersom man ønsker å utvikle den robustheten som kreves i strid. Krigsskolen utsetter kadetter for denne typen situasjoner i svært små mengder, om i det hele tatt. Situasjonene er ikke realistiske nok, og hyppigheten ikke i nærheten av formålstjenlig. Krigsskolen lykkes i liten grad med å utvikle og lære robusthet hos kadettene.

Kravene som stilles på den moderne slagmarken står ikke tilbake for den historiske forståelsen og beskrivelsen av krigens krav. Troppssjefen skal stille svært godt forberedt dersom han ønsker å møte disse. Krigsskolen er ikke et fullgodt alternativ for den som ønsker å forberede seg godt nok, da kravene som skolen stiller ikke på langt nær er et godt målbilde på hva som faktisk kreves. Da Krigsskolen heller ikke lykkes i å utvikle robusthet hos kadettene, blir mattestykket enkelt. Krigsskolen utdanner ikke offiserer som er tilstrekkelig robuste til å møte kravene som stilles til en troppsjef i krig.

6.1 Videre forskning

I lys av oppgavens problemstilling har studien avdekket at Krigsskolen bør gjøre tilpasninger i studieløpet. En anbefaling vil være å undersøke et studieløp som har en mer bevisst tilnærming til å utvikle individuell robusthet, og som strekker seg over alle de tre

utdanningsårene ved Krigsskolen. Dette innebærer at kadettene må utsettes for arenaer hvor de utøver ledelse under fysisk og mentalt krevende forhold. Treningen må legges opp så virkelighetsnær som mulig.

Avslutningsvis har oppgaven vist at respondentene med tidligere erfaring føler seg mer robuste enn kadettene uten tidligere erfaring. En videre anbefaling vil derfor være å avdekke verdien av tidligere erfaring før tiltredelse på Krigsskolen. Å teste interreliabilitet kan være gunstig før man gjennomfører større omveltninger.

7 Litteraturliste

Aandstad, A. (2017). Physical fitness and activity in Home Guard soldiers. A Cross-Sectional and Method Comparison Study. Phd- thesis. Norwegian School of Sport Sciences.

Aftenposten. (2022, 04. mars). *Stoltenberg: Russland har knust freden på det europeiske kontinent*. Aftenposten.

<https://www.aftenposten.no/verden/i/RrBqwx/stoltenberg-russland-har-knust-freden-paa-det-europeiske-kontinent>

Aven, T. (2022, 10. august). *Robusthet*. Store norske leksikon.

<https://snl.no/robusthet>

Bandura, A., Freeman, W. H., and Lightsey, R. (1999). Self-efficacy: the exercise of control. *J. Cogn. Psychother.*

Boe, O., Kjørstad, O., & Werner-Hagen, K. (2012). *Løytnanten og krigen*. Fagbokforlaget.

Bratland, S. (1950). *En troppssjefs problemer i krig*. Norsk militært tidsskrift, 46-51.

Braun, V., & Clarke, V. (2019). *Reflecting on reflexive thematic analysis*. Qual. Res. Sport, Exercise Health. 11, 589–597.

Britt, T., Castro, C., & Adler, A. B. (2006). *Military life; the psychology of serving in Peace and Combat*. Greenwood Publishing Group.

Brokke, E., & Hagen, M. (2022). *Gir Krigsskolens operative utdanning tilstrekkelige ferdigheter innenfor stressmestring for å kunne prestere godt som troppssjef i krig?* [Bacheloroppgave] Forsvarets høgskole.

Busch, T. (2021). *Akademisk skriving for bachelor- og masterstudenter*. (2. utg.). Fagbokforlaget.

Clausewitz, C. V. (1989). *On War*. (M. Howard, & P. Paret, Overs.) Princeton: Princeton press.

Dalland, O. (2017). *Metode og Oppgaveskriving*. Gyldendal Akademisk.

Det kongelige forsvarsdepartement. (2017). *Kampkraft og bærekraft – Iverksettelsesbrev til forsvarssektoren for langtidsperioden 2017-2020*. Versjon 2.0. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/fd/dokumenter/rapporter-og-regelverk/2016-12-20-u-ivb-ltp-2017-2020-v2.0.pdf>

Diesen, S. (2012). *Manøverkrigføring i det 21. århundre: Er mekaniserte styrkers storhetstid forbi?* Norsk militær tidsskrift.

Dubois, A. & Gadde, L.-E. (2002). *Systematic combining: an abductive approach to case research*. Journal of Business Research, 55(7), 553-560.

[https://doi.org/10.1016/S0148-2963\(00\)00195-8](https://doi.org/10.1016/S0148-2963(00)00195-8)

Elden, E. (2023, 27. august). «Den ukrainske offensiven går trolig ikke som planlagt». Aftenposten.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/4oJJGV/den-ukrainske-offensiven-gaar-trolig-ikke-som-planlagt>

Forsvaret. (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*. Oslo: Forsvarets stabsskole.

Forsvaret. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarets stabsskole.

Forsvaret. (2012, 1. juni). *Forsvarssjefens grunnsyn på ledelse*. UiT Munin.

https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/15693/Forsvarssjefens_grunnsyn_p%C3%A5_ledelse_i_Forsvaret.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Forsvaret. (2019). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarets høgskole/Stabsskolen.

Forsvaret. (2020). *Forsvarets grunnsyn på ledelse (FGL)*. Hentet 5. Januar 2024 fra:

https://www.forsvaret.no/soldater-og-ansatte/regelverk/Forsvarets-grunnsyn-ledelse.pdf/_attachment/inline/74262ea3-bbbd-468d-8464-66136d4c7391:2579a67ab56d8ef777618b0da381a722513075b2/Forsvarets_grunnsyn_pa%CC%8A_ledelse.pdf

Forsvaret. (2022, 10. juni). *Slik forbedrer du fysisk form og styrke*. Forsvaret.

<https://www.forsvaret.no/minside/klar-til-tjeneste/forbedre-din-fysiske-robusthet>

Forsvaret. (2023, 3. mai). *Emnebeskrivelse LED2201 «Ledelse i strid»*. Forsvaret.

<https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2018-H%C3%98ST>

Forsvaret. (2023, 2. november). *Studieplan for bachelor – ledelse og landmakt*. Forsvaret.

<https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaere-studier-med-fordypning-i-ledelse-og-landmakt/KSLANDMAKT-EMNER-2021-H%C3%98ST>

Forsvaret. (2024, 9. januar). *Emnebeskrivelse LED2201 «Ledelse i strid»*. Forsvaret.

<https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2023-V%C3%85R>

Forsvarets Skolesenter. (2006). *Forsvarets pedagogiske grunnsyn*. Forsvarets Stabsskole.

FHS. (2023, 22. desember). *Bachelor – ledelse og landmakt*. Forsvaret.

<https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaere-studier-med-fordypning-i-ledelse-og-landmakt>

Gough, B., and Madill, A. (2012). *Subjectivity in psychological science: From problem to prospect*. *Psychol. Method*, 17, 374–384.

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige Metoder*. Fagbokforlaget.

Howard, M. (1981). *THE USE AND ABUSE OF MILITARY HISTORY*, *Parameters* 11, no. 1, US army war college: USAWC press.

<https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1251&context=parameters>

Ivarrud, H. (2012). *Treningsiver og motivasjonelt klima som prediktor for treningsiver. En analyse av to kull kadetter fra tre krigsskoler i Norge*. Masteroppgave i idrettsvitenskap. Oslo: Norges idrettshøgskole.

Ivarrud, H., Sæther, Ø. & Steiro, T. (2021). *Fysisk trening som mål og middel i utvikling av offiserer*. *Necesse* 2021, Vol 6, Issue 1, s. 97–106.

[https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/2761848/Fysisk trening Necesse vol 6 nr 1.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/2761848/Fysisk%20trening%20Necesse%20vol%206%20nr%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6.utg). Abstrakt forlag.

Kiszely, J. (1998). *The Meaning of Manoeuvre*. *The RUSI Journal*, 143(6), s. 36-40.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall.

Kolditz, T. A. (2007). *In extremis leadership: Leading as if your life depended on it*. Jossey-Bass.

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press.

Lind, W. S. (1985). *The Maneuver Warfare Handbook*. Boulder: Westview Press.

Magnussen L.I., Boe. O. (2020). *Machine, Machine! Stories about How Border Breaking Experiences from a Combat Fatigue Course Relates to the Development of Willpower and the Educational Concept of Bildung*. *MILITARY BEHAVIORAL HEALTH* 2021, VOL. 9, NO. 1, 101–109.

<https://doi.org/10.1080/21635781.2020.1742825>

Musashi, M., Wilson, W. S. (Oversetter). (2012). *The Book of Five Rings*. Shambhala. Oprinnelig utgivelse 1645.

Nettavisen. (2024, 29. februar). *Svenskene mobiliserer for krig, mens statsminister Jonas Gahr Støre anerkjenner ingen fare. Nå advarer sikkerhetspolitisk ekspert den norske befolkningen*. Nettavisen.

<https://www.nettavisen.no/nyheter/advarer-mot-krig-i-norge-det-er-absolutt-en-mulighet/s/5-95-1671154>

Rienecker, L. & Jørgensen, J. S. (med Skov, S) (2013). *Den gode oppgaven* (2. utg). Fagbokforlaget.

Sjef Hærens våpenskole. (2023). *Observasjoner fra krigen i Ukraina – Fokus på soldaten*. Rena: Hærens Våpenskole.

Storr, J. (2009). *The human face of war*. London: Continuum UK.

Sweeney, P., Dirks, K. t., Sundberg, D., & Lester, P. (2011). *Leadership in Dangerous situations*.

TV2. (2023, 22. november). *Ekspert om Putins nye utspill: Vil ta på seg en menneskelig maske*. TV 2 nyheter.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vil-ta-pa-seg-en-menneskelig-maske/16241553/>

TV 2. (2024, 05. februar). *Må vi være forberedt på krig? Slik svarer Støre nå*. TV 2 nyheter.

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/ma-vi-vaere-forberedt-pa-krig-slik-svarer-store-na/16435384/>

U.S. Marine Corps. (2002). *Leading marines MCWP 6-11*.

[https://www.marines.mil/Portals/1/Publications/MCWP 6-11 Leading Marine.pdf](https://www.marines.mil/Portals/1/Publications/MCWP%206-11%20Leading%20Marine.pdf)

U.S. Marine Corps. (1997). *Warfighting MCDP 1. I U. M. Corps, Warfighting MCDP 1* (s. 3-19). Department of the navy.

Universitetet i Oslo. (2016, 12. Mai). *Læringsutbytter på programmer og studieretninger*. For ansatte.

<https://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/sta/enheter/hf/program-emner/laringsutbytte/leringsutbytter-pa-programmer-og-studieretninger.html>

Westli, H. K., Bergheim, K., & Eid, J. (2012). *Lederutvikling i Forsvaret*. Magma.

<https://old.magma.no/lederutvikling-i-forsvaret>

Ytterbøl, C. (2019). *Running head; Stress and Performance in Extreme situations within a military context*. Position paper; TL4919; evolution of working practice, s. 1-16.

Ytterbøl, C. (2019, 04. februar). *Hva er mental styrke?* Stratagem.

<https://www.stratagem.no/hva-er-mental-styrke/>

8 Vedlegg

Vedlegg 1 – Overordnet læringsutbytte KS Operativ 21-24

Overordnet læringsutbytte ved uteksaminering 21-24

1. Kunnskapsmål	2. Ferdighetsmål	3. Generell kompetanse
<i>Etter fullført og bestått offisersutdanning kan kadettene:</i> 1.1 Forklare styrker og svakheter ved anvendelsen av militær makt i et historisk og samtidig perspektiv, herunder hvordan utviklingen av krigens natur og vesen kan påvirke den militære profesjonen og militære operasjoner i nåtid og fremtid. 1.2 Drøfte prinsipper for militær ledelse på individ, gruppe/team og organisasjonsnivå. 1.3 Redegjøre for offiserens etiske og rettslige handlingsrom. 1.4 Drøfte militærmaktens rolle i samfunnet og kunne forklare hvordan politiske mål oppnås med militære virkemidler. 1.5 Redegjøre for norsk sikkerhets- og forsvarspolitikken som ramme for Norges bruk av militær makt, herunder internasjonale institusjonelle rammer. 1.6 Redegjøre for sentrale temaer og problemstillinger innenfor militærteori, med fordypning i teori relevant for eget domene. 1.7 Anvende vitenskapelig teori og metode, Forsvarets freds- og krigsstabstjeneste og kunne forklare styrker og svakheter ved disse. 1.8 Redegjøre for hvilke strukturer og enheter Forsvaret er satt sammen av, hvilke hovedoppgaver disse har, og hvordan fellesoperasjoner fungerer.	<i>Etter fullført og bestått offisersutdanning kan kadettene:</i> 2.1 Anvende teoretiske og praktiske ledelsesverktøy selvstendig og utøve skjønn innenfor sitt fagfelt, gjennom ledelse og gjennomføring av oppdrag, både alene og som del av en gruppe. 2.2 Vurdere taktiske og stridstekniske oppgaver og oppdrag i lys av kontekstuelle forhold som politikk, strategi, kultur, rettslige rammer og etikk. 2.3 Planlegge og lede operasjoner på taktisk og stridsteknisk nivå nasjonalt og internasjonalt i hele konfliktspennt fra fred via krise til krig. 2.4 Lede og drive kompetanseutvikling på team- eller troppsnivå. 2.5 Være fysisk og mentalt robust og skikket til over tid å være i operativ beredskap, samt virke i kritiske situasjoner preget av kaos og usikkerhet.* 2.6 Kommunisere militære problemstillinger og løsninger skriftlig og muntlig på norsk og engelsk. 2.7 Skrive tekster om relevante problemstillinger i den militære profesjon i tråd med vitenskapelig metode.	<i>Etter fullført og bestått offisersutdanning kan kadettene:</i> 3.1 Redegjøre for hvilket verdimesig, etisk og rettslig grunnlag Forsvaret bygger på. 3.2 Identifisere seg med den militære profesjonen og det ansvaret offiserer har. 3.3 Utøve sitt lederskap og tjeneste etter Forsvarets verdimesige, etiske og rettslige grunnlag og leve etter disse prinsippene. 3.4 Tenke kritisk og utveksle synspunkter med både overordnede og undergitte og gjennom dette bidra til utvikling og forbedring av Forsvaret.

Hentet fra: [Bachelor - ledelse og landmakt - oppstart høst 2021 - Forsvaret \(https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaere-studier-med-fordypning-i-ledelse-og-landmakt/KSLANDMAKT-EMNER-2021-H%C3%98ST\)](https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaere-studier-med-fordypning-i-ledelse-og-landmakt/KSLANDMAKT-EMNER-2021-H%C3%98ST)

*Gul merking indikerer at læringsmålet inneholder søkeord knyttet til robusthetsbegrepet.

Vedlegg 2 – Emnespesifikt læringsutbytte – LED2201 ledelse i strid – 2023

LED2201: Ledelse i strid (2023)		
1.Kunnskapsmål	2.Ferdighetsmål	3.Generell kompetanse
<i>Etter fullført emnet har kadetten:</i>	<i>Etter fullført emnet kan kadetten:</i>	<i>Etter fullført emnet kan kadetten:</i>
<p>1.1 Bred kunnskap om grunnleggende oppgaver som troppsjef.</p> <p>1.2 Bred kunnskap om årsaker til at soldater slåss og løser oppdrag i strid.</p> <p>1.3 Kjenner til praktiske verktøy for å håndtere og påvirke egne og andres ulike stridsreaksjoner.</p>	<p>2.1 Kunne anvende fagkunnskap til å forebygge eller motvirke ulike stridsreaksjoner.</p> <p>2.2 Reflektere over egne holdninger og karakterstyrke i møte med de krav som stilles til profesjonen under krevende forhold.*</p> <p>2.3 Ha innsikt i og handle i tråd med de forventninger som stilles til offiserer.</p> <p>2.4 Reflektere over hvordan fysisk og psykisk krevende forhold påvirker leder og undergitt både fysisk og mentalt.*</p> <p>2.5 Reflektere over menneskelige reaksjoner på å ta andres liv, og få sårede eller tap av iv i egen avdeling.</p> <p>2.6 Reflektere over sentrale fysiske og psykiske stridsreaksjoner og deres mulige påvirkning på soldaters fungering i strid.*</p> <p>2.7 Reflektere over eget lederskap og offisersutvikling under krevende forhold.*</p>	<p>3.1 Planlegge, gjennomføre og lede operasjoner på troppsnivå under fysisk og mentalt krevende forhold.*</p> <p>3.2 Planlegge og gjennomføre målrettet lederutvikling</p>

Hentet fra: [Ledelse i strid - Forsvaret \(https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2023-V%C3%85R\)](https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2023-V%C3%85R)

*Gul merking indikerer at læringsmålet inneholder søkeord knyttet til robusthetsbegrepet.

Vedlegg 3 – Emnespesifikt læringsutbytte – LED2201 ledelse i strid – 2018

LED2201: Ledelse i strid (2018)		
1.Kunnskapsmål	2.Ferdighetsmål	3.Generell kompetanse
<i>Etter fullført emnet kan kadetten:</i>	<i>Etter fullført emnet kan kadetten:</i>	<i>Etter fullført emnet kan kadetten:</i>
<p>1.1 Forstå egen våpengren eller troppearts rolle og oppgaver i et taktisk samvirkesystem.</p> <p>1.2 Forstå muligheter og begrensninger til innsatsmidlene i eget våpen eller troppeart som grunnlag for planlegging og ledelse av operasjoner.</p> <p>1.3 Forklare sentrale årsaker til at soldater slåss og løser oppdrag i strid.</p> <p>1.4 Forklare hva som kjennetegner godt lederskap i strid med vekt på lederatferd, troverdighet, robusthet og samhold. *</p> <p>1.5 Kjenne til sentrale fysiske og psykiske stridsreaksjoner og deres mulige påvirkning på soldaters fungering i strid. *</p> <p>1.6 Forklare hvordan personlige forutsetninger, forberedelser og stressmestring kan forebygge eller motvirke ulike stridsreaksjoner.</p> <p>1.7 Være kjent med praktiske verktøy for å håndtere og påvirke egne og andres ulike stridsreaksjoner.</p> <p>1.8 Beskrive menneskelige reaksjoner på å ta andres liv, og få sårede eller tap av liv i egen avdeling.</p>	<p>2.1 Lede planlegging og gjennomføring av operasjoner under fysisk og mentalt krevende forhold. *</p> <p>2.2 Analysere og planlegge eget oppdrag, skape situasjonsforståelse og ta hensiktsmessige beslutninger i løsning av oppdrag.</p> <p>2.3 Anvende relevant taktikk og stridsteknikk for egen våpengren eller troppeart i oppdragsløsning og stridsledelse av operasjoner.</p> <p>2.4 Identifisere hvordan fysisk og psykisk krevende forhold i oppdragsløsning påvirker leder og undergitt både fysisk og mentalt. *</p> <p>2.5 Identifisere de krav som stilles til militære ledere under fysisk og mentalt krevende forhold før, under og etter oppdragsløsning. *</p> <p>2.6 Anvende situasjonstilpasset og balansert ledelse, og være troverdig og robust i lederrollen, under fysisk og mentalt krevende forhold for å løse oppdrag. *</p> <p>2.7 Fungere effektivt i samhandling med andre under fysisk og mentalt krevende forhold i oppdragsløsning. *</p> <p>2.8 Gjøre nødvendige praktiske og mentale forberedelser, og anvende relevante mestringsstrategier i sine roller for å kunne håndtere fysisk og mentalt krevende forhold. *</p>	<p>3.1 Oppfylle grunnleggende forventninger og krav til individuell fungering og ledelse under krevende forhold. *</p> <p>3.2 Vise gode holdninger og karakterstyrke i møte med de krav som stilles til profesjonen under krevende forhold, og handle i tråd med og etterleve de forventninger stilles til offiserer. *</p> <p>3.3 Diskutere og reflektere over eget lederskap og offisersutvikling opp mot profesjonens krav til offiseren under krevende forhold, og planlegge og gjennomføre egen målrettet utvikling av egen ledelsesplattform. *</p>

Hentet fra: [Ledelse i strid - Forsvaret \(https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2018-V%C3%85R\)](https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/LED2201/2018-V%C3%85R)

*Gul merking indikerer at læringsmålet inneholder søkeord knyttet til robusthetsbegrepet.

Vedlegg 4 - Godkjenning Forsvarets Forskningsnemnd, Krigsskolen og Sikt

FHS DATAUTLEVERING (postboks)

Til: ● Knut Magnus Almås Fjær

fr. 23.02.2024 11:30

Kopi: ● Martin Muri Thowsen; ☉ Christian Ytterbøl; ● Lars Andre Konstad Kvisberg

Fint – godkjent.

Denne meldingen arkiveres som nemdas formelle svar. Lykke til!

Mvh

Sven G. Holtsmark

Professor IFS/FHS, leder av forskningsnemnda ved FHS

Endre Saurstrø

  Svar Svar alle Videresend

Til: ● Knut Magnus Almås Fjær

ti. 20.02.2024 19:55

Hei,

Den spørreundersøkelsen fremstår saklig, omfatter et interessant tema samt kan gi skolen kadettens egne tanker om hvor godt vi treffer.

På vegne av krigsskolen godkjenner jeg at denne spørreundersøkelsen gjennomføres.

Mvh

Endre Saurstrø

Major

Sjef kadettseksjonen

Krigsskolen

Melding fra Eva Payne (Rådgiver)

08.02.2024 13:33

Det fremgår av meldeskjema den 08.02.2024 med vedlegg og dialog at det ikke skal behandles opplysninger i prosjektet som kan identifisere enkeltpersoner verken direkte eller indirekte.

Prosjektet trenger derfor ikke en vurdering fra Personverntjenester.

Vil du delta i forskningsprosjektet

Den robuste offiseren: En evaluering av Krigsskolens evne til å forberede kadetter på møtet med krigens mentale og fysiske prøvelser.

Formålet med prosjektet

Prosjektets formål er å forske på hvorvidt Krigsskolen forbereder dagens kadetter til å møte krigens krav, påkjenninger og prøvelser. Prosjektet innledes med et teoretisk grunnlag som etablerer en forståelse for begrepet “robusthet” og hvordan det gjør seg gjeldende på den moderne slagmarken. I det videre vil prosjektet undersøke hvordan Krigsskolens uttalte ferdighetsmål samsvarer eller avviker med kadettene egne vurderinger rundt hvorvidt de er robuste nok til å møte krigens krav ved uteksaminering.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du kan svare på om du mener du er robust nok til å gå i krig etter endt utdanning med det utdanningsløpet som er nå.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

FHS Krigsskolen med veileder Christian Ytterbøl er ansvarlig for prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det er en kvantitativ spørreundersøkelse med en kvalitativ del hvis det er ønskelig. Opplysningene registreres elektronisk.

Personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du kan lese mer om personvern [under*](#).

Det er bare prosjektgruppen som behandler opplysningene. Eneste måten en kan bli gjenkjent på er i gruppeformat som kull på Krigsskolen. Her blir den minste gruppen på over 10 besvarende. Oppbevaringen av personopplysninger vil foregå elektronisk og det er ikke mulig å spore svaret ditt tilbake til deg. Spørreundersøkelsen er via EasyQuest, som er GDPR- godkjent. All kommunikasjon mellom EasyQuests server og klienter (respondenter) er kryptert med HTTPS/SSL.

SSL lager en sikker forbindelse mellom klienten og serveren og krypterer informasjon som blir overført via nettsiden. Dette betyr at din besvarelse ikke kan spores tilbake til deg.

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Krigsskolen har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å be om innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 5. April.

Opplysningene vil da slettes i sin helhet.

Spørsmål

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

Kontaktperson:

Lars Kvisberg

lkvisberg@mil.no

Martin Muri Thowsen

mthowsen@mil.no

Knut Fjær

kfjar@mil.no

Veileder:

Christian Ytterbøl

cytterbol@mil.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikts vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på e-post: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Den robuste offiseren: En evaluering av Krigsskolens evne til å forberede kadetter på møtet med krigens mentale og fysiske prøvelser og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i spørreundersøkelse

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

Vedlegg 6 – Kvalitative svar spørreundersøkelse

6.1 Kvalitative svar – respondenter med erfaring	
6.1.1	Flere arenaer som leder.
6.1.2	Bedre grunnlag for veiledning - mye av veiledningen som skjer under praksisarenaen fremstår som "uplanlagt" da kvaliteten på veiledningen er på grunn av veilederens bakgrunn/erfaring.
6.1.3	Fulgt opp spesielt de krav vi blir presentert for i forkant av stridskurs. Det blir sagt at man må prestere og vise seg frem, men faktum er at det holder å kun gjennomføre. Det er flere som burde ha strøket kurset og dette påvirker de som faktisk legger ned en innsats for å lære og prestere. For min del så er ikke Krigsskolen den prestisjeutdanningen jeg så for meg for tre år siden lenger.
6.1.4	Tilrettelagt for flere arenaer og ikke minst latt flere få prøvd seg i de arenaene som finnes. Mer fokus på prøve og feile vs. slite seg ut.
6.1.5	Flere praksisarenaer.
6.1.6	Flere situasjoner hvor en får prøvd seg i lederrollen, under ulike forhold.
6.1.7	Følge opp tettere, tilbakemeldinger år for år.
6.1.8	Individualisering av belastning og progresjon, både teoretisk og fysisk. Jeg opplever at det er hemmende for de sterkeste og svakeste (evnemessig) at alle «presses inn i samme form».
6.2 Kvalitative svar – respondenter uten erfaring	
6.2.1	Flere gjennomføringer i føringsroller.
6.2.2	Mengdetrening (flere antall gjennomføringer) i lederrollen på praksisarenaer.
6.2.3	Jeg mener at det er for mye fokus på å prestere. De med militær erfaring får oftest føringsrollene på øvelser. Hvis fokuset hadde vært mer rettet mot å drite seg ut så ville flere blitt tvunget inn i lederroller de i utgangspunktet ikke tør å ta selv. Dette kan gi flere i kullet bedre robusthet, tror jeg.
6.2.4	Tilrettelagt situasjoner for flere individer på troppsnivå under mer krevende forhold. Et bredere fokus på «krigens krav» i hele utdanningsløpet enn bare under emnet "ledelse i strid".
6.2.5	Mer fokus på organiserte treningsøkter, bedre tilrettelegging for trening gjennom treningsfasiliteter, flere arenaer som har samme formål som stridskurset, med samme fokus på ledelse under krevende forhold, flere føringsroller på troppsnivå.
6.2.6	Gitt meg flere muligheter til å være troppssjef i felt.
6.2.7	Utdanning på troppeart tidligere og lenger.
6.2.8	Krigsskolen er i stor grad preget av tradisjonell skoletjeneste, for min det kunne det vært lagt større fokus på den grønne delen med robusthet og stressreaksjoner i fokus.
6.2.9	Mer oppdragsløsning på tropps/kompaninivå for samtlige. Gi folk mulighet til å utvikle seg i troppssjefrollen i det stridstekniske og mentale aspektet.
6.2.10	Hyppigere feltøvelser (nå kan vi gå opp mot 6 mnd. uten å trene taktikk i felt).
6.2.11	Flere arenaer som leder.
6.2.12	Hatt grundigere kurs på håndtering av undergittes reaksjoner på striden, slik at det går automatisk og ikke tar opp mer av din mentale kapasitet.
6.2.13	Gi kadettene flere muligheter for føringsroller.
6.2.14	Fordele føringsrollene mer jevnt i kullet (en veileder på Vinterstrid reagerte på den dårlige fordelingen av føringsroller).

6.2.15	Flere mestringsarenaer som den vi hadde med FSK før stridskurset.
6.2.16	Mengdetrening som troppefører, mer fokus på nøyaktig hvordan man ser for seg å håndtere soldater som sliter under press og med stridsreaksjoner.
6.2.17	Krigsskolen har bidratt til å begynne utviklingen av robusthet, men på grunn av tid tilgjengelig er det ikke mange av punktene som blir utviklet til "svært stor grad". Som nevnt er det en start som muliggjør videre personlig utvikling i avdeling basert på en grunnleggende forståelse av hva som kreves. For å komme mer robust ut av Krigsskolen vil det kreve mer tid og fokus, til fordel for andre deler av studiet, spesielt da færre og færre begynner denne utviklingen før de begynner på Krigsskolen (gjennom arbeidserfaring). Dette vil kreve en helt annen tilnærming, da man må starte på et annet nivå, ref. skadestatistikken på kadetter.
6.2.18	Krigsskolen kunne tilrettelagt for at flere får prøvd seg i føringsroller.
6.2.19	Større systematisk oppfølging gjennom de tre årene, spesielt fokus på føringsroller. Søke å i større grad bruke offisersvurdering for å kunne drive utvikling mentalt.
6.2.20	Mer obligatorisk trening, mer praktisk øvelse som troppssjef, oppfølging av trening, tester av fysisk robusthet (3mil, 5mil, pakningsløp etc.).
6.2.21	Mer trening. Svært få gjennomføringer per hode i løpet av et utdanningsløp og ofte lang tid mellom hver føring. Det man rekker i løpet av utdanningen er å få prøvd seg som leder i "trygge" rammer, ikke bli trygg leder i "usikre" rammer. Dette tar selvfølgelig tid, ressurser og erfaring å bygge opp, men det kunne nok vært lagt et større fokus på i løpet av krigsskoleløpet dersom dette er de viktigste punktene fra læringsutbyttene.
6.2.22	Legge opp løpet til å være skadeforebyggende.
6.2.23	Fysisk: opplæring og implementering av skadeforebyggende trening, forbedret/opdatert program for fysisk trening. Individualisering - ta høyde for ulikt utgangspunkt ved oppstart på Krigsskolen. Mentalt: tydeligere fokus, gjennomgående gjennom hele utdanningen. Ikke begrense til kun ett emne, men se hvordan det har en sammenheng med, og overføringsverdi, til alle temaer/emner.
6.2.24	På Krigsskolen så er det kun på Stridskurset at man er nødt til å forholde seg til den mentale komponenten hos andre, og i den rammen er det ikke stridsreaksjoner det dreier seg om, men motivasjon og søvmangel. Krigsskolen kunne forberedt meg bedre på å lede soldater i strid, der både jeg og mine undergitte kan forventes å få stridsreaksjoner, ved å undervise mer om det, og introdusere frykt og stress som et moment på øvelse.
6.2.25	Noe mer trening som utfordrer psykisk robusthet (gjør som helgen på Rena før stridskurs)